

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»**

**Δημόσια Διπλωματία και διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας
μετά την οικονομική κρίση**

Δημήτριος Βαπορίδης

Επιβλέπων καθηγητής: Αντώνιος Κλάψης

Κόρινθος, Δεκέμβριος 2019

**University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations**

**Master Program in
« Governance and Public Policies »**

**Public Diplomacy and international relations of Greece
after the economic crisis**

Dimitriow Vaporidis

Corinth, December 2019

Η παρούσα εργασία είναι αφιερωμένη
στη μνήμη του εκλιπόντος πατέρα μου
και στον αείμνηστο διπλωμάτη Ίωνα Δραγούμη

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	1
Περίληψη	2
Abstract	3
Κατάλογος Διαγραμμάτων	4
Εισαγωγή.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Δημόσια διπλωματία και Διεθνείς σχέσεις	6
1.1 Η έννοια και η σημασία της Δημόσιας Διπλωματίας.....	6
1.2 Η Θέση της Δημόσιας Διπλωματίας μέσα στο Παγκοσμιοποιημένο Διεθνές σύστημα	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Δημόσια Διπλωματία και Ελλάδα	11
2.1 Η προσέγγιση της Δημόσιας Διπλωματίας στην Ελλάδα.....	11
2.2 Η Δημόσια Διπλωματία στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.....	12
2.3 Η αναγκαιότητα της Δημόσιας Διπλωματίας στην ελληνική εξωτερική πολιτική.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Εφαρμογή της πολιτικής της Δημόσιας Διπλωματίας στην Ελλάδα	16
3.1 Τα εργαλεία άσκησης της Δημόσιας Διπλωματίας	16
3.2 Αλλαγή του τρόπου αντίληψης και άσκησης της Δημόσιας Διπλωματίας	18
3.3 Οικονομική κρίση και Δημόσια Διπλωματία	20
3.4 Μέσα εφαρμογής της Δημόσιας Διπλωματίας μετά την οικονομική κρίση.....	21
3.4.1 Διεθνή Αναπτυξιακή Συνεργασία και Δημόσια Διπλωματία	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Το παράδειγμα των Η.Π.Α ως μοντέλο άσκησης ΔΔ.....	28
4.1 Η ιστορική πορεία της Δημόσιας Διπλωματίας στην εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α.....	28
4.2 Φορείς άσκησης ΔΔ στην αμερικάνικη εξωτερική πολιτική	29
4.3 Οι Η.Π.Α. ως πρότυπο ανάπτυξης της πολιτικής της ΔΔ για την Ελλάδα.....	31
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	33
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟ-ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	35

Δημόσια Διπλωματία και διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας μετά την οικονομική κρίση

Σημαντικοί Όροι: Δημόσια Διπλωματία, ήπια ισχύς, εξωτερική πολιτική, διεθνείς σχέσεις , επικοινωνία

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε από τη θεωρητική πλευρά τη Δημόσια Διπλωματία και να επισημάνουμε την ήπια ισχύς της στα πλαίσια της εξωτερικής πολιτικής. Θα τονίσουμε τη στενή σχέση της Δημόσιας Διπλωματίας με το σύστημα των διεθνών σχέσεων και παράλληλα θα δείξουμε το ρόλο και τη σημασία της στον επηρεασμό της κοινής γνώμης, ώστε να επιτευχθεί βελτίωση των διεθνών σχέσεων της Ελλάδας και να ξεπεράσει την επιζήμια για την διεθνή της εικόνα την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Η Δημόσια Διπλωματία παρέχει τη δυνατότητα στην Ελλάδα να αναδείξει τα οικονομικά και εθνικά της ζητήματα. Μέσα από τις δραστηριότητες της Δημόσιας Διπλωματίας εξυπηρετούνται όχι μόνο πολιτικές σκοπιμότητες αλλά και ταυτόχρονα βοηθάει στην ευρύτερη επικοινωνία και στην ενίσχυση του πνεύματος αμοιβαίας κατανόησης, συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ των λαών. Στη συνέχεια θα μελετήσουμε την μέχρι σήμερα εφαρμογή και αξιοποίηση της πολιτικής της Δημόσιας Διπλωματίας στην ελληνική εξωτερική πολιτική. Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε προτάσεις για την εφαρμογή της ήπιας ισχύος της Δημόσιας Διπλωματίας και να αναλύσουμε τους τρόπους άσκησης της. Τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναφέρουμε το παράδειγμα των Η.Π.Α. και θα επικεντρωθούμε αφενός μεν στον τρόπο και τα μέσα άσκησης της Δημόσιας Διπλωματίας, αφετέρου στο πως οι Η.Π.Α. μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μοντέλο στην εφαρμοσμένη πολιτική της Δημόσιας Διπλωματίας.

Public Diplomacy and international relations of Greece after the economic crisis

Keywords: Public Diplomacy, soft power, foreign policy, international relations, communication

Abstract

In this paper we will try to approach Public Diplomacy from a theoretical point of view and to study its soft power in foreign policy. We will emphasize the close relationship of Public Diplomacy with the system of international relations and at the same time we will demonstrate its role and importance in influencing public opinion in order to improve Greece's international relations and to overcome the period of economic crisis that is detrimental to its international image. Public Diplomacy gives Greece the opportunity to highlight economic and national issues.

Not only political expediencies are served through the activities of Public Diplomacy but at the same time it helps to broaden communication and foster a spirit of mutual understanding, cooperation and solidarity between peoples. Then we will study the implementation and utilization of Public Diplomacy policy in Greek foreign policy to date. In the third chapter of the paper we will try to present proposals for the application of the soft power of Public Diplomacy and we will analyze the ways of exercising. Finally, in the fourth chapter we will mention the example of the USA and we will focus on the one hand the way and the means of exerting Public Diplomacy, on the other hand, how the USA can be used as models in applied Public Diplomacy policy.

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1-1: Παραδοσιακή διπλωματία (traditional diplomacy) εναντίον Δημόσιας διπλωματίας (public diplomacy)	7
---	----------

Εισαγωγή

Η παγκοσμιοποίηση και η ψηφιακή επανάσταση θέτουν σε νέες βάσεις το σχεδιασμό της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας , με την δημόσια διπλωματία να κατέχει πλέον σημαντική θέση ως εργαλείο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής. Η παραδοσιακή διπλωματία αποκτά έναν πολύτιμο σύμμαχο στην προσπάθεια διασφάλισης των πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων του εκάστοτε κράτους με σκοπό την εδραίωση συνθηκών ευημερίας και ασφάλειας.

Η Ελλάδα αγωνίζεται διαχρονικά σε όλα τα επίπεδα με στόχο τον καθορισμό του διεθνή ρόλου της χώρας και της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στο εσωτερικό πεδίο. Και το έχει πετύχει τόσο ως προς την γενικότερη ανάπτυξη της κοινωνίας αναφορικά με την υγεία, την εκπαίδευση και το εισόδημα, όσο και ως προς το ότι, η Ελλάδα απολαμβάνει μια καθιερωμένη δημοκρατία και ασφαλείς συμμετοχές σε μεγάλους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς (Ευρωπαϊκή Ένωση και ΝΑΤΟ), επιδιώκοντας ενεργό ρόλο για την ικανοποίηση των αναγκών και των ανησυχιών της περιφερειακής και της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Δεδομένου των δυσμενών επιπτώσεων που επέφερε η οικονομική κρίση στην κοινωνική ζωή της χώρας με την μείωση του εθνικού εισοδήματος και την φτωχοποίηση μεγάλου τμήματος του πληθυσμού, την παράλληλη βλάβη που προκλήθηκε στην διεθνή εικόνα και το κύρος της , η Ελλάδα χρειάζεται να βελτιώσει τη διεθνή της αξιοπιστία, να ανακτήσει το διεθνή της κύρος και να αποτελέσει σύντομα μια επιτυχημένη ιστορία (success story).

Μέσα από τις οικονομικές και δομικές αδυναμίες που χαρακτηρίζουν την ελληνική πραγματικότητα και των συνεπειών της οικονομικής κρίσης στις διεθνείς διαπραγματεύσεις και στην διπλωματική ισχύ της Ελλάδας κρίνεται αναγκαία η αναμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής με την αξιοποίηση της πολιτικής της δημόσιας διπλωματίας.

Έχοντας αυτό υπόψη, ο σκοπός αυτής της εργασίας είναι να δείξουμε τους περιορισμούς των υφιστάμενων προσεγγίσεων της Ελλάδας ως προς την Δημόσια Διπλωματία και να εξετάσουμε τη σημασία και την αναγκαιότητα για την Ελλάδα για μια καλά σχεδιασμένη και συντονισμένη χρήση της Δημόσιας Διπλωματίας σήμερα ως μέσο άσκησης εξωτερικής πολιτικής. Η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί ένα νέο τρόπο επιτυχούς άσκησης εξωτερικής πολιτικής που βοηθά ένα κράτος να προωθήσει την εικόνα και να βελτιώσει τη φήμη του στο εξωτερικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Δημόσια διπλωματία και Διεθνείς σχέσεις

1.1 Η έννοια και η σημασία της Δημόσιας Διπλωματίας

Ο δημόσιος χώρος αποτελεί την βασική πηγή της επικοινωνίας ιδεών και έργων που αναδύονται από την κοινωνία και απευθύνονται στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων και στους θεσμούς της κοινωνίας. Η παγκόσμια κοινωνία των πολιτών είναι η οργανωμένη έκφραση των αξιών και των συμφερόντων της κοινωνίας. Οι σχέσεις μεταξύ κυβέρνησης και κοινωνίας των πολιτών και η αλληλεπίδρασή τους μέσω της δημόσιας σφαίρας ορίζουν την πολιτεία της κοινωνίας. Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης έχει μετατοπίσει τη συζήτηση από τον εθνικό τομέα στον παγκόσμιο διάλογο, προκαλώντας την εμφάνιση μιας παγκόσμιας κοινωνίας των πολιτών μορφών παγκόσμιας διακυβέρνησης. Ως εκ τούτου, η δημόσια σφαίρα, ο χώρος συζήτησης για τα δημόσια θέματα, έχει και αυτός μετατοπιστεί από την εγχώρια στην διεθνή και αναπτύσσεται όλο και περισσότερο γύρω από παγκόσμια δίκτυα επικοινωνίας. Η δημόσια διπλωματία, η διπλωματία δηλαδή του κοινού και όχι της κυβέρνησης, παρεμβαίνει σ' αυτή τη γενική δημόσια σφαίρα, θέτοντας τη μαγιά για τις παραδοσιακές μορφές διπλωματίας να ενεργούν πέρα από την αυστηρή διαπραγμάτευση των σχέσεων εξουσίας, οικοδομώντας σε ένα κοινό πολιτισμικό νόημα (*Castells, 2008*).

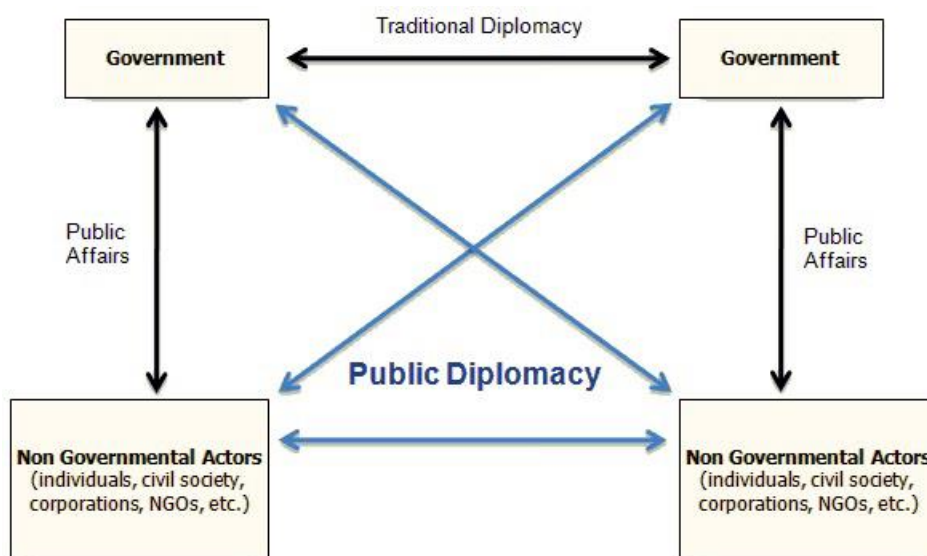
Σύμφωνα με τον Wilson P. Dizard (2001) η Δημόσια Διπλωματία ως περιεχόμενο περιλαμβάνει:

- Τον επηρεασμό και την χειραγώγηση από τις κυβερνήσεις της κοινής γνώμης σε άλλες χώρες και την διαπολιτισμική επικοινωνία.
- Την αλληλεπίδραση μεταξύ ιδιωτικών ομάδων συμφερόντων από διαφορετικές χώρες
- Την ενημέρωση των πολιτών για τις διεθνείς υποθέσεις και την επιρροή τους στην εσωτερική πολιτική
- Την διασύνδεση μεταξύ εκείνων των οποίων η βασική λειτουργία τους είναι η επικοινωνία, όπως διπλωμάτες και ξένοι δημοσιογράφοι.

Ο όρος κυριάρχησε στην αμερικανική πολιτική, δίνοντας το θεωρητικό υπόβαθρο που χρειάζεται για την εξωτερική δραστηριότητα της Υπηρεσίας Πληροφοριών των Η.Π.Α. που διεξήγαγε τη διάδοση των πληροφοριών και των πολιτικών μηνυμάτων. Επειδή οι δραστηριότητες αυτής της υπηρεσίας χαρακτηρίζονταν από την κοινή γνώμη βασικά ως προπαγάνδα, ο όρος είχε αποκτήσει αρνητική χροιά, έτσι το Υπουργείο Εξωτερικών των Η.Π.Α. όρισε δημόσια διπλωματία ως την επίσημη δραστηριότητά του και χρηματοδοτούμενη από την κυβέρνηση των ΗΠΑ με προγράμματα για την ενημέρωση και την επιρροή της κοινής γνώμης στο εξωτερικό. Στο ίδιο πνεύμα, ο Tuch (2010) ορίζει τη

δημόσια διπλωματία ως τις ενέργειες και τις μεθόδους επικοινωνίας της κυβέρνησης μιας χώρας με το κοινό του εξωτερικού, προσπαθώντας να εξηγήσει τις ιδέες και τα ιδανικά του αντίστοιχου έθνους, των θεσμών και του πολιτισμού της, καθώς και των εθνικών συμφερόντων και πολιτικών. Οι στόχοι της επίσημης κυβερνητικής δραστηριότητας της Δημόσιας Διπλωματίας μεταβιβάζονται στο ξένο κοινό μέσω διαφόρων μέσων, όπως διεθνών προγραμμάτων επηρεασμού και προσεταιρισμού δημοσιογράφων και ξένων ακαδημαϊκών, πολιτιστικές και εκπαιδευτικές ανταλλαγές, προγραμματισμένες επισκέψεις και διασκέψεις, καθώς και δημοσιεύσεις (Tuch, 2010).

Ο P. Taylor χρησιμοποιεί τον όρο διαχειριστική αντίληψη (management perception) για να περιγράψει τον επικοινωνιακό χαρακτήρα της Δημόσιας Διπλωματίας και την σημασία της κατάρτισης ενός πολύπλευρου σχεδίου που να εμπεριέχει ένα πλέγμα ψυχολογικών πράξεων, διαχείρισης των μέσων ενημέρωσης και τη διάκριση δημοσίων υποθέσεων και δημοσίου συμφέροντος.

Διάγραμμα 1-1: Παραδοσιακή διπλωματία (traditional diplomacy) εναντίον Δημόσιας διπλωματίας (public diplomacy)¹

Παρατηρούμε λοιπόν τη σημασία της άσκησης δημόσιας διπλωματίας στο σύγχρονο διεθνές σύστημα όπου κυριαρχεί η πληροφορία και η επικοινωνία, το ρόλο που διαδραματίζουν οι παγκόσμιες δράσεις από μη κρατικές ομάδες συμφερόντων, όπως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), οι οποίες διαφοροποιούν τον τρόπο άσκησης της επιρροής που γνωρίζαμε μέχρι τώρα παρεμβαίνοντας και κάποιες φορές επηρεάζοντας την δράση των εθνικών κυβερνήσεων, με αποτέλεσμα οι κυβερνήσεις να στρέφονται περισσότερο στην βελτίωση της διεθνούς τους εικόνας και να δίνουν έμφαση στο επηρεασμό της κοινής γνώμης.

¹ Πηγή: After a figure realized by Kevin Mulcahy and Harv Feigenbaum
<https://www.researchgate.net/publication/319227883>

1.2 Η Θέση της Δημόσιας Διπλωματίας μέσα στο Παγκοσμιοποιημένο Διεθνές σύστημα

Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, στη βιβλιογραφία της Δημόσιας Διπλωματίας εμφανίζεται και ο όρος Νέα Δημόσια Διπλωματία. Η Νέα Δημόσια Διπλωματία διατηρεί τα στοιχεία της Δημόσιας Διπλωματίας, ωστόσο διαφοροποιείται στις πρακτικές που εφαρμόζει σε επτά σημεία ως εξής:

1. Οι διεθνείς δρώντες, οι οποίοι πλέον είναι πολύ περισσότεροι και διαφέρουν από τους παραδοσιακούς, διότι είναι μη κυβερνητικοί.
2. Οι μηχανισμοί που χρησιμοποιούν οι δρώντες (μέσα κοινωνικής δικτύωσης, νέες μορφές επικοινωνίας κ.α.), οι οποίοι πλέον λόγω της τεχνολογίας και του διαδικτύου επικοινωνούν και λειτουργούν σε πραγματικό χρόνο.
3. Χάρη των νέων μηχανισμών που χρησιμοποιούν για την ενημέρωση η διαφοροποίηση ανάμεσα σε εγχώριο και εξωτερικό κοινό δεν υπάρχει πια.
4. Οι στρατηγικές του marketing (εμπορία) και του national branding (εθνική επωνυμία) καθώς και τα διεθνή δίκτυα που ασκεί η Νέα Δημόσια Διπλωματία και δεν υπήρχαν πιο παλιά.
5. Η έννοια και οι πρακτικές της ήπιας ισχύος
6. Η επικοινωνία πρόσωπο με πρόσωπο και η ανθρώπινη επαφή αποτελούν βασικά υπόβαθρα της Νέας Δημόσιας Διπλωματίας.
7. Τα μηνύματα πλέον βασίζονται στην αμοιβαία αλλαγή ιδεών και στην κατασκευή ουσιαστικών σχέσεων.

Η Δημόσια Διπλωματία συμβάλλει αποφασιστικά στην παγκόσμια κοινότητα με ποικίλους τρόπους, συχνότερα έμμεσα επηρεάζοντας συγκεκριμένα θέματα που σχετίζονται με την ειρήνη και την ασφάλεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το εμπόριο, την οικονομική ανάπτυξη, την ενέργεια, την υγεία και το περιβάλλον, τη διεθνή διαφθορά και εγκληματικότητα, τη μετανάστευση κ.α. (Fitzpatrick, 2017). Συγκεκριμένα οι επαγγελματίες της δημόσιας διπλωματίας διαχειρίζονται δημόσιες υποθέσεις στις οποίες συνεργάζονται και με μη κρατικούς φορείς με γνώμονα την καλύτερη διαχείριση θεμάτων που λόγω των συνθηκών χρειάζονται διασυνοριακή συνεργασία. Όμως σε άλλα ζητήματα π.χ. προώθηση εθνικών πολιτικών από ιδιωτικές εταιρείες, η επίλυση και η πρόληψη συγκρούσεων με την χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η συμμετοχή της δημόσιας διπλωματίας είναι λιγότερο εμφανής αλλά παραμένει εξίσου ουσιαστική και αποτελεσματική. Η λειτουργία της δημόσιας

διπλωματίας εδράζεται στην ιδέα της δημιουργίας παντός είδους σχέσεων ανάμεσα στους διεθνείς δρώντες. Οι σχέσεις αυτές όμως σχηματίζονται μέσα από πολύπλοκα δίκτυα που προβάλλονται τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό μιας χώρας. Βλέπουμε λοιπόν ότι τα μέλη της διεθνής κοινότητας γίνονται όλο και πιο συνδεδεμένοι και αλληλένδετοι, οι διεθνείς προκλήσεις ξεπερνούν τα σύνορα και τα διάφορα συμφέροντα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους και παράλληλα τα όρια μεταξύ κυβέρνησης και κοινωνίας των πολιτών έχουν γίνει πιο πορώδη (*Gregory, 2015*).

Σε μια εποχή που κυριαρχεί το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο διεθνές σύστημα ισχύος και επιρροής όπου το κύρος και η δημόσια εικόνα ενός κράτους έχει δεσπόζουσα θέση, η πολιτική της δημόσιας διπλωματίας αποκτά σημαντικό ρόλο στην διαχείριση των διεθνών ζητημάτων και στη δυνατότητα καλύτερης προβολής της δημόσιας εικόνας ενός κράτους στη διεθνή κοινότητα, ώστε να προωθήσει με το βέλτιστο τρόπο τους στόχους των πολιτικών και των δράσεων και ενδεχομένως να επιτύχει μια αλλαγή σε τυχόν αρνητικές συμπεριφορές και στάσεις άλλων κρατών απέναντι του ενώ ταυτόχρονα να οικοδομήσει καλές σχέσεις με τα άλλα κράτη.

Στη διεθνή συζήτηση εντοπίζουμε δύο διαφορετικές απόψεις όσον αφορά το ζήτημα της συσχέτισης της δημόσιας διπλωματίας με την προπαγάνδα. Οι υποστηρικτές της άποψης ότι οι δύο έννοιες ταυτίζονται θεωρούν ότι η λειτουργία τους ως διαδικασίες επηρεασμού και μετάδοσης ιδεών ή αξιών από συγκεκριμένους δρώντες σε κάποιους άλλους ώστε να πράξουν σύμφωνα με τους σκοπούς των δρώντων, οπότε δεν διακρίνουν κάποιο διαφορετικό περιεχόμενο των δύο εννοιών (*Taylor, 2003*). Από την άλλη πλευρά έχουμε τους υποστηρικτές της διαφορετικότητας ανάμεσα στην δημόσια διπλωματία και την προπαγάνδα και επιχειρηματολογούν λέγοντας ότι η μεν δημόσια διπλωματία βασίζεται στην κατανόηση, το διάλογο και την ελευθερία της θέλησης ενώ η δε στηρίζεται στην παραπλάνηση και στην έλλειψη αμοιβαίας επικοινωνίας και διαλόγου (*Melissen, 2005*). Ουσιαστικά και οι δύο έννοιες απευθύνονται στην κοινή γνώμη χρησιμοποιώντας την τέχνη της πειθούς αλλά είναι σαφές ότι η δημόσια διπλωματία επιδιώκει την επίτευξη των στόχων της μέσα από το διάλογο και την αλληλοκατανόηση ενώ στην αντίθετη περίπτωση η προπαγάνδα στρέφεται σε μεθόδους παραπλάνησης και παραπληροφόρησης που στην πραγματικότητα εξαπατούν και δεν πείθουν το κοινό.

Οι διεθνείς σχέσεις χαρακτηρίζονται από την κατανομή ισχύος μεταξύ των κρατών η οποία διαμορφώνει τις ανάλογες συμπεριφορές και στάσεις των κρατών στο διεθνές περιβάλλον. Καθώς το διεθνές σύστημα μεταβάλλεται συνεχώς και παρουσιάζονται νέε δεδομένα συγκρότησης της ισχύος, εκτός από την στρατιωτική ισχύ αναδεικνύονται νέες μορφές ισχύος

όπως η οικονομική και πολιτική ισχύς,, η παιδεία και ο πολιτισμός, η επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη οι οποίες αποτελούν σημαντικά χαρακτηριστικά της ισχύος. Με άλλα λόγια η δημόσια διπλωματία συμβάλλει στην εξέταση των απόψεων των άλλων και ταυτόχρονα εξηγεί στους ανθρώπους γιατί μια συγκεκριμένη πορεία διάφορων μορφών πολιτικής δράσης και ισχύος ευθυγραμμίζεται με τους μακροπρόθεσμους στρατηγικούς στόχους του κράτους (Hopkins, 2015). Επί πρόσθετα η ευημερία και η επιβίωση των κρατών εξαρτάται από την διασφάλιση των εθνικών τους συμφερόντων μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον, με συνέπεια την επιδίωξη ισχυροποίησης τους και παράλληλα τον έλεγχο και την παρακολούθηση της πορείας και εξέλιξης της θέσης ισχύος των άλλων κρατών. Η ασφάλεια και η ευημερία των κρατών και η προώθηση των συμφερόντων τους συναποτελούν το βασικό κορμό για την περαιτέρω ανάπτυξη τους εντός του διεθνούς συστήματος.

Η πολιτική της δημόσιας διπλωματίας εδράζεται στην ενίσχυση και προβολή στο διεθνές περιβάλλον των χαρακτηριστικών των χωρών που την ασκούν. Τα κράτη δηλαδή αξιοποιούν συγκεκριμένα μέσα που περιγράφονται ως μέσα ήπιας ισχύος, όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η επιστήμη, οι τέχνες, ο αθλητισμός,, ο πολιτισμός και η εκπαίδευση. Η δημόσια διπλωματία στηρίζεται στην λογική ότι η φήμη και το κύρος μιας χώρας είναι ισχυρές κινητήριες δυνάμεις επειδή ευνοούν τη δημιουργία συνθηκών αλληλεπίδρασης μεταξύ των κρατών. Επιπλέον η ουσία της δημόσιας διπλωματίας εμπεριέχει την πολιτική επικοινωνίας με την οποία μια χώρα μπορεί να επιτύχει τους στόχους της και να βελτιώσει τη διεθνή εικόνα της.

Στο νέο ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, όπου επικρατεί ανασφάλεια και αβεβαιότητα, η αναγκαιότητα της άσκησης δημόσιας διπλωματίας θεωρείται επιβεβλημένη για την προστασία των συμφερόντων των χωρών, τα οποία προωθούνται κατά βάση μέσω της βελτίωσης των οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών σχέσεων και δημιουργώντας μια θετική εικόνα προς τα έξω. Όπως οι επιχειρήσεις ενδιαφέρονται για το εμπορικό σήμα των αγαθών που παράγουν, έτσι και τα κράτη επιδιώκουν να έχουν μια σημαντική θέση στο διεθνές σύστημα δημιουργώντας το δικό τους εμπορικό σήμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Δημόσια Διπλωματία και Ελλάδα

2.1 Η προσέγγιση της Δημόσιας Διπλωματίας στην Ελλάδα

Η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί σημαντικό στοιχείο της εξωτερικής πολιτικής της χώρας, σκοπός της οποίας είναι να επηρεάσει τις κυβερνήσεις και την κοινή γνώμη των άλλων χωρών. Ο απώτερος στόχος της Δημόσιας Διπλωματίας είναι η προβολή μιας θετικής εικόνας, η υποστήριξη μακροπρόθεσμων στόχων της εξωτερικής πολιτικής, η διαμόρφωση μιας ξεχωριστής ταυτότητας μέσα στο διεθνές περιβάλλον, η διαχείριση και η προσπάθεια απαλλαγής από κρίσεις και αρνητικές αντιλήψεις του διεθνούς κοινού. Το καθήκον αυτό, σύμφωνα με το οργανωτικό καταστατικό του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας, ανατίθεται στον Υπουργό και στο Τμήμα Πληροφόρησης και Δημόσιας Διπλωματίας. Στην πραγματικότητα, όμως, το Τμήμα Πληροφόρησης και Δημόσιας Διπλωματίας στερείται πόρων και οργανωτικών δυνατοτήτων, καθώς δεν του παρέχεται μονάδα στρατηγικού σχεδιασμού, γραφεία στο εξωτερικό και εξειδικευμένο προσωπικό στην πολιτική και διεθνή επικοινωνία (Μπιτζούνη Α. και Χρήστου Ε., 2012). Οι δραστηριότητές του περιορίζονται κυρίως στην υποστήριξη του έργου του εκπροσώπου Τύπου του Υπουργείου.

Αυτή η ανεπάρκεια, σε κάποιο βαθμό, καλύπτεται από το Υπουργείο Εσωτερικών και ειδικότερα από τη Γενική Γραμματεία Πληροφορικής και Επικοινωνίας, η οποία εποπτεύει επίσης τις δραστηριότητες των Γραφείων Τύπου και Επικοινωνίας της χώρας που έχουν ανατεθεί στις Ελληνικές Διπλωματικές Αποστολές. Αν και σημαντική, η διάχυση των δομών και των ικανοτήτων αυτών των παραγόντων ωστόσο δημιουργεί σημαντικά εμπόδια στην κατανόηση και τον συντονισμό της Δημόσιας Διπλωματίας της Ελλάδας. Αυτά τα εμπόδια συνδέονται με τον γραφειοκρατικό ανταγωνισμό των εμπλεκόμενων υπουργείων, καθώς και με την έλλειψη εμπειρογνωμοσύνης και τεχνογνωσίας στην εφαρμογή της Δημόσιας Διπλωματίας. Επιπλέον οι εκάστοτε πρωθυπουργοί και Υπουργοί Εξωτερικών ασκούν αποκλειστικά την εξωτερική πολιτική και έχουν τον πρωτεύοντα ρόλο στην διαδικασία λήψης των αποφάσεων, αποφασίζοντας για τον τρόπο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής και σχεδιάζοντας τους στόχους και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Τα εξειδικευμένα στελέχη των διπλωματικών υπηρεσιών και οι διπλωμάτες επιφορτίζονται μόνο με διαδικαστικού τύπου θέματα χωρίς καμία συμμετοχή στη διαμόρφωση και το σχεδιασμό των πολιτικών.

Ο σχεδιασμός της ελληνικής εξωτερικής καθορίζεται από τον πρωθυπουργό και τον Υπουργό Εξωτερικών δίχως κανενός είδους διαβούλευσης με ειδικούς επιστήμονες, διπλωματικά στελέχη, φορείς ή ιδρύματα. Όπως γίνεται αντιληπτό η έλλειψη θεσμικού πλαισίου εμποδίζει τον γόνιμο διάλογο ώστε να τεθεί σε δημόσια διαβούλευση η πολιτική της Δημόσιας Διπλωματίας στην Ελλάδα. Επομένως ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της πολιτικής της

Δημόσιας Διπλωματίας καθορίζεται από το πολιτικό προσωπικό και χαρακτηρίζεται από τις ιδέες και τις απόψεις τους.

Αυτή η πραγματικότητα είναι επίσης ενδεικτική της ιδεολογίας μέσα στην οποία γίνεται αντιληπτή και διαπραγματεύεται η εξωτερική πολιτική και η διεθνής επικοινωνία της χώρας. Σε κοινωνίες όπως η ελληνική, οι οποίες χαρακτηρίζονται από την ισχυρή παρουσία της παράδοσης, ειδικά στον τομέα του πολιτικού πολιτισμού, η κυρίαρχη ιδεολογία είναι αυτή της ελληνικής ιδιαιτερότητας. Στον πυρήνα αυτής της ιδεολογικής θέσης είναι η «κουλτούρα του αυτσαίντερ» (Διαμαντούρος, 1994), τα βασικά χαρακτηριστικά της οποίας είναι η εσωστρέφεια, η παρερμηνεία και η επιπόλαιη προσέγγιση των διεθνών εξελίξεων. Έτσι, η ελληνική εξωτερική πολιτική χαρακτηρίζεται από το άγχος της ανασφάλειας, καθώς ο πολιτικός και δημόσιος λόγος κυριαρχείται από την έμφαση όχι στα «εθνικά συμφέροντα» ή στα «θέματα εθνικού ενδιαφέροντος», αλλά σε «δίκαια» και «αξιόλογα εθνικά ζητήματα», ιδίως όσον αφορά την Κύπρο, την Τουρκία και την Βόρεια Μακεδονία. Στην πραγματικότητα, η συζήτηση για την εθνική ταυτότητα της Ελλάδας δεν βασίζεται στην παρουσία και τα επιτεύγματα της χώρας, αλλά στο ένδοξο αρχαίο παρελθόν και το Βυζάντιο, με αποτέλεσμα την αναπαραγωγή ενός ανεπαρκούς λόγου που οδηγεί τον ελληνικό πληθυσμό να πιστεύει ότι παρόλο που είναι «ανώτερος» λαός, η ιστορία «έπαιξε παιχνίδια» μαζί του και μονίμως προδίδεται από τους «ξένους συμμάχους». Όμως δίνοντας υπερβολική έμφαση στην «ιδιαιτερότητα» της Ελλάδας, δεν κατανοούμε τη διεθνή της διάσταση και τη συνάφεια με συναφή γεγονότα σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου, όπως για παράδειγμα πώς η κρίση χρέους συνδέεται με την παγκόσμια οικονομική κρίση, την αλληλεξάρτηση, τη συνοχή της ΕΕ, καθώς παρόμοια προβλήματα χρέους προκαλούν επίσης ανησυχίες στα «μεγαλύτερα» και στα «πιο ανεπτυγμένα» κράτη μέλη. Η Ελλάδα όχι μόνο δεν κατανοεί τον χαρακτήρα και τις ανάγκες του σύγχρονου κόσμου, αλλά και τις προκλήσεις και τις δυνατότητες της χώρας σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

2.2 Η Δημόσια Διπλωματία στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια

Όπως και στις περισσότερες χώρες, έτσι και στην χώρα μας, κύριος φορέας της Δ.Δ. είναι: το Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠΕΞ), το τμήμα Πληροφόρησης και Δημόσιας Διπλωματίας που είναι φορέας του Υπουργείου και η Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας- Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης. Υπεύθυνοι για την εφαρμογή Δ.Δ. και την επιτήρηση των φορέων είναι ο υπουργός εξωτερικών, ο Πρωθυπουργός, ο υπουργός επικρατείας καθώς και ο Υπουργός εσωτερικών. Τέλος, το έργο του Υπουργείου Εξωτερικών συμπληρώνεται και από τις δραστηριότητες πολλών κρατικών και μη κρατικών οργανισμών, όπως το Ελληνικό Ίδρυμα

Πολιτισμού, οι Πρόεδροι των Ελληνικών Σπουδών, το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού και ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (*Εδιάρογλου Ρ. και Χριστοφόρου Τρ. ,2017*).

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως σήμερα περισσότερο από ποτέ η χώρα μας χρειάζεται αποτελεσματική στρατηγική Δ.Δ. Δεδομένου ότι η διεθνής εικόνα της Ελλάδας έχει σημαντική επιρροή στις αγορές, στην προσέλκυση επενδύσεων και στην ενδυνάμωση του τουρισμού η Δ.Δ. είναι αναγκαία στη χώρα μας για να καλυτερεύσει σε παγκόσμιο επίπεδο την εικόνα της.

Την τρέχουσα περίοδο, όπου η Ελλάδα δεν βρίσκεται στο επίκεντρο των παγκόσμιων μέσων μαζικής ενημέρωσης, αποτελεί ευκαιρία ώστε να αλλάξει η εικόνα της. Απαλλαγμένη -έστω και προσωρινά- από τα συνεχή αρνητικά δημοσιεύματα στο εξωτερικό, η νέα κυβέρνηση έχει τη δυνατότητα να επενδύσει σε μια καινούρια, επιθετική επικοινωνιακή στρατηγική, με βασικούς πυλώνες την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων, την πάταξη της φοροδιαφυγής και την περαιτέρω περικοπή της κρατικής σπατάλης.» Η Δ.Δ. της Ελλάδας βασίζεται στη χρήση πολιτισμικών ανταλλαγών, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και διεθνούς αναμετάδοσης για την επικοινωνία της χώρας μας στον κόσμο. Η ακρόαση φαίνεται να απουσιάζει από την Δ.Δ της Ελλάδας (*Fragonikolorou, 2012*).

Ενώ υπάρχουν προσπάθειες και δράσεις Δ.Δ. από πολλούς φορείς όπως το Υπουργείο Πολιτισμού, τον ΕΟΤ, το Υπουργείο περιβάλλοντος καθώς και κινήματα πολιτών που έχουν στόχο τη διεθνή προβολή των θετικών χαρακτηριστικών της χώρας, εξακολουθεί να μην υφίσταται ένα καλά επεξεργασμένο δόγμα εξωτερικής πολιτικής, προσαρμοσμένο στις καινούριες συνθήκες .

Η Ελλάδα έχει να διανύσει ακόμα πολλά βήματα στο κομμάτι της Δ.Δ. αν και πληροί τις προϋποθέσεις (πολιτική σταθερότητα, συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς, γεωγραφικά θέση και γεωπολιτική σημασία κ.α.) εκείνες που μπορούν να την κάνουν μια μεσαία δύναμη της διεθνούς σκηνής δεν εκμεταλλεύτηκε τις κατάλληλες συνθήκες που διαμορφώθηκαν γι' αυτή τη δεκαετία του 2000 και σήμερα λόγω της οικονομικής κρίσης που υπέστη έχασε πολύτιμο χρόνο.

Εξετάζοντας την επικαιρότητα, ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης την πρώτη ημέρα διακυβέρνησης της χώρας μετέφερε με Προεδρικό Διάταγμα όλα τα στελέχη του κλάδου των ακολούθων Τύπου, τα Γραφεία Τύπου Εξωτερικού και τις αρμοδιότητές τους από το Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής στο, Υπουργείο Εξωτερικών. Την ημέρα ορκωμοσίας της νέας κυβέρνησης ανακοινώθηκε με δεύτερο Προεδρικό Διάταγμα η ίδρυση Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Διπλωματίας, Θρησκευτικών και Προξενικών Υποθέσεων στο

Υπουργείο Εξωτερικών, στην οποία εντάσσονται η Ε΄ Διεύθυνση του Υπουργείου και οι δύο Διευθύνσεις της Δημόσιας Διπλωματίας. Έτσι φαίνεται η σημασία που δίνει ο πρωθυπουργός στην εξωτερική πολιτική γενικότερα και στην Δ.Δ. ειδικότερα. Ο κλάδος των ακολούθων Τύπου σήμερα αριθμεί 188 μέλη, τα οποία έχουν τελειώσει την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Η σημασία των ακόλουθων τύπου είναι μεγάλη, καθώς είναι υπεύθυνοι για τον σχηματισμό της εικόνας της χώρας μας στην διεθνή σκηνή. Η εξειδίκευση που έχουν σε συνδυασμό με το μορφωτικό τους επίπεδο δηλώνει αναμφισβήτητα πως η διπλωματία είναι "σε καλά χέρια". Η διεθνής κοινή γνώμη έχει θετικό πρόσημο για την κίνηση αυτή του πρωθυπουργού.

Η Διεύθυνση Ενημέρωσης Δημόσιας Διπλωματίας στο Υπουργείο Εξωτερικών απαρτίζεται από συνολικά δέκα τέσσερα (14) άτομα, τρία (3) από τα οποία είναι ειδικοί συνεργάτες του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης με απόφαση που προβλέπεται από το άρθρο 17 με εδάφιο που προστέθηκε με το άρθρο 11 του Ν. 4148/2013 (Εθνικό Τυπογραφείο).

2.3 Η αναγκαιότητα της Δημόσιας Διπλωματίας στην ελληνική εξωτερική πολιτική

Η ελληνική εξωτερική πολιτική διευρύνοντας τα μέσα υλοποίησης των εθνικών στόχων χρειάζεται να ενσωματώσει την πολιτική της δημόσιας διπλωματίας η οποία αποτελεί βασικό στοιχείο στο σύγχρονο τρόπο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής. Από ένα δευτερευούσης σημασίας εργαλείο προώθησης και αποτελεσματικής άσκησης εξωτερικής πολιτικής χρειάζεται να μετεξελιχθεί σε ένα επωφελές μέσο, το οποίο θα πρέπει να έχει αυτονομία, να είναι μέρος ενός ευρύτερου οικονομικού και πολιτικού σχεδιασμού και, έτσι ώστε να είναι αποτελεσματικό και να υπάγεται σε μια ανεξάρτητη Αρχή Δημόσιας Διπλωματίας η οποία να εποπτεύεται από το Υπουργείο Εξωτερικών.

Ειδικότερα, η Ελλάδα ως μια χώρα μικρής έως μεσαίας ισχύος πρέπει να αναπτύξει μια στρατηγική εξισορρόπησης, η οποία όχι μόνο να της επιτρέπει να είναι απαραίτητη σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, αλλά και να της επιτρέπει να συνεχίσει τις εσωτερικές πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις της (Batora, 2005). Με τον τρόπο αυτό, οι πολιτικές και τα μηνύματα της χώρας πρέπει να μεταφέρουν τις πραγματικές δυνατότητες της χώρας, αντικαθιστώντας τα ξεπερασμένα στερεότυπα. Αυτό δεν μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς να γίνει αποδεκτό ότι το «παιχνίδι» που έχουν καθιερώσει τα εθνικά κράτη έχει αλλάξει θεμελιωδώς. Η «διεθνής» πολιτική, όπως δείχνει σαφώς ο Heywood (2011), έχει μετατραπεί σε «παγκόσμια» πολιτική μέσω ποικίλων νέων εξελίξεων. Παρόλο που θα ήταν παράλογο να θεωρήσουμε πως τα κράτη και οι εθνικές κυβερνήσεις είναι άσχετα μεταξύ τους, εξίσου παράλογο θα ήταν επίσης να αρνηθούμε ότι σε ένα σημαντικό αριθμό θεμάτων τα κράτη

λειτουργούν σε ένα πλαίσιο παγκόσμιας αλληλεξάρτησης και διασύνδεσης. Έχουν αναδειχθεί νέοι φορείς παράλληλα με τα κράτη και τις εθνικές κυβερνήσεις και η διεθνής αναρχία έχει τροποποιηθεί με την εμφάνιση ενός πλαισίου περιφερειακής και παγκόσμιας διακυβέρνησης. Επιπλέον, το μειωμένο κόστος των παγκόσμιων επικοινωνιών επέτρεψε τον εκδημοκρατισμό της πρόσβασης στις πληροφορίες, γεγονός που κατέστησε τους πολίτες ανεξάρτητους παρατηρητές καθώς και διεκδικητές της διεθνούς πολιτικής. Η επέκταση των κοινωνικών σχέσεων οι οποίες υπερβαίνουν και αγνοούν τα σύνορα, αυξάνουν τη σημασία των ατόμων και των κοινωνικών παραγόντων (*Van Ham, 2010*).

Σε αυτό το μεταβαλλόμενο τοπίο, η φύση της ίδιας της Δημόσιας Διπλωματίας είναι υπό αλλαγή. Η άνοδος των παγκόσμιων επικοινωνιών, η εξάπλωση της δημοκρατίας, η ανάπτυξη παγκόσμιων ΜΚΟ και η ανάπτυξη ισχυρών πολυμερών οργανισμών επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι κυβερνήσεις διεξάγουν τη Δημόσια Διπλωματία. Η Δημόσια Διπλωματία αρχίζει σταδιακά να λειτουργεί σε περιβάλλον δικτύου και όχι μέσα σε ένα κρατικό μοντέλο διεθνών σχέσεων όπου διάφοροι τύποι συντελεστών συνεργάζονται και μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο (*Melissen, 2005*). Η δημόσια Διπλωματία της Ελλάδας, ως εκ τούτου, δεν μπορεί μόνο να αφορά την εμβάθυνση και προώθηση πολιτικών, αξιών, εθνικής εικόνας και πολιτισμού. Εάν η αντιμετώπιση των εσωτερικών και εξωτερικών ζητημάτων απαιτεί συνεργασία με κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς και εάν η αποτελεσματική συνεργασία μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο με την εμπλοκή και τον διάλογο με τις ευρύτερες ξένες κοινωνίες, η Δημόσια Διπλωματία πρέπει να γίνει αναπόσπαστο και ουσιαστικό μέρος της εξωτερικής πολιτικής. Η εμπλοκή άλλων φορέων, εσωτερικών και εξωτερικών, και η ενσωμάτωση των απόψεών τους πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο και όχι στην περιφέρεια της Δημόσιας Διπλωματίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Εφαρμογή της πολιτικής της Δημόσιας Διπλωματίας στην Ελλάδα

3.1 Τα εργαλεία άσκησης της Δημόσιας Διπλωματίας

Η ακρόαση αποτελεί το μείζων συστατικό της Δ.Δ., όπου με τον όρο ακρόαση εννοείται η προσπάθεια των διεθνών δρώντων να συλλέξουν και να αξιολογήσουν δεδομένα που αφορούν στην διεθνή κοινή γνώμη. Δεύτερο συστατικό της δημόσιας διπλωματίας αποτελεί η υπεράσπιση, δηλαδή η προσπάθεια του κράτους να διαχειριστεί τη διεθνή κοινωνία επιχειρώντας διεθνή επικοινωνιακή δράση με σκοπό την προώθηση μιας συγκεκριμένης ιδέας ή πολιτικής στο κοινό. Στην ουσία πρόκειται για μια προσπάθεια να πληροφορηθεί του διεθνές κοινό. Το τρίτο συστατικό της δημόσιας διπλωματίας είναι η ανταλλαγή και μεταφορά των πολιτών. Δηλαδή, όταν οι πολίτες ενός κράτους μεταφέρουν την κουλτούρα και τον πολιτισμό της χώρας τους σε μια άλλη χώρα, και γίνεται ένα πάντρεμα πολιτισμών. Το τέταρτο συστατικό της Δημόσιας Διπλωματίας έγκειται στις διεθνείς μεταδόσεις. Με τη χρήση των τεχνολογικών μέσων όπως είναι το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και το διαδίκτυο, μια χώρα μπορεί να πλησιάσει το διεθνές κοινό. Η κοινή γνώμη των πολιτών μιας χώρας ανάλογα με το πρόσημο που θα έχει (θετικό ή αρνητικό), μπορεί να επηρεάσει αντίστοιχα την κυβέρνηση της και την πολιτική που θα ασκήσει η εν λόγω χώρα σε μια άλλη.

Τα εργαλεία της Δημόσιας Διπλωματίας που χρησιμοποιούν τα κράτη είναι τα εξής : πολιτιστική διπλωματία, οικονομική διπλωματία, διεθνείς δημόσιες σχέσεις, διαχείριση πληροφοριών, σήματα έθνους (national Branding), ΜΚΟ, διεθνές δίκαιο, ψηφιακή δημόσια διπλωματία.

Η πολιτιστική διπλωματία αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο της δημόσιας διπλωματίας, και αφορά την αλληλεπίδραση του πολιτισμού με την εξωτερική πολιτική ενός κράτους. Ουσιαστικά είναι η προβολή των πολιτιστικών επιτευγμάτων μιας χώρας σε μια άλλη με σκοπό την σύσφιξη των σχέσεων και την αμοιβαία κατανόηση. Οι πολιτιστικοί οργανισμοί λειτουργούν μέσα από τη συλλογική δράση των ατόμων, ώστε να επιτυγχάνεται η επικοινωνία με στόχο το συντονισμό των δράσεων με τελικό αποτέλεσμα την γέννηση ενός περιβάλλοντος αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Ακόμη, πρέπει να υφίσταται τόσο η επικοινωνία όσο και ένα δίκτυο ουσιαστικής επαφής με το κοινό, ούτως ώστε αυτό να στηρίζει το εκάστοτε πολιτιστικό αγαθό.

Ένα ακόμα εργαλείο της Δ.Δ. είναι και η οικονομική διπλωματία. Με τον όρο οικονομική διπλωματία εννοούμε την κινητήρια δύναμη ανάπτυξης μιας χώρας που στοχεύει στην

προαγωγή της ευημερίας του κράτους καθώς και της εξωτερικής πολιτικής. (Μαρινόπουλος,2014).

Όσον αφορά το εμπορικό σήμα ενός έθνους (national Branding), πρόκειται για την εφαρμογή τεχνικών μάρκετινγκ από τα κράτη με σκοπό την ενίσχυση της φήμης και της εικόνας τους στο διεθνές περιβάλλον προκειμένου να εδραιώσουν την πολιτική και οικονομική τους θέση. Ο αριθμός των χωρών που εμπλέκονται σε πρακτικές προώθησης των εμπορικών σημάτων των χωρών μεγαλώνει συνέχεια και οι μικρότερες χώρες έχουν ενστερνιστεί τις προσπάθειες αυτές σαν ένα τρόπο ενδυνάμωσης της οικονομίας και της συνολικής θέσης τους στη διεθνή πολιτική. Η Ελλάδα, ένα μικρό κράτος, αντιμετωπίζει σημαντική ζημιά της εικόνας και της φήμης της εξαιτίας των οικονομικών και κοινωνικοπολιτικών προκλήσεων της. Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης θα μπορούσαν να ωφεληθούν από την αύξηση των διαφορών πρωτοβουλιών των πολιτών, οι οποίες αποσκοπούν στη γέννηση μιας καλύτερης εικόνας για την Ελλάδα στο εξωτερικό. Η φήμη και η εικόνα είναι καθοριστικής σημασίας για την απόκτηση της αξιοπιστίας και κερδίζοντας όχι μόνο την έγκριση των ξένων πολιτών αλλά, το πιο σημαντικό, το θαυμασμό τους (Κυράδη,2017). Το εμπορικό σήμα ενός έθνους (national Branding) μπορεί ακόμη να βοηθήσει τις χώρες να γνωστοποιήσουν καλύτερα τη μοναδική ανταγωνιστική τους ταυτότητα. Δεδομένου ότι το όνομα του έθνους ως διεθνώς αναγνωρίσιμο σήμα αποτελεί μέρος των εθνικών πολιτικών που ακολουθούν οι χώρες, οι πολιτικές συνέπειες της χρήσης του μάρκετινγκ και οι πρακτικές αναγνώρισης του ονόματος ως εμπορικό σήμα στις εθνικές κυβερνήσεις και στις διεθνείς σχέσεις πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω. Μέχρι στιγμής, ένα πράγμα είναι σίγουρο ότι η αναγνώριση διεθνώς του ονόματος ενός έθνους ως σήμα κατατεθέν είναι αληθινό και πολύ σημαντικό. (Bisa, 2013).

Ο όρος ψηφιακή δημόσια διπλωματία θα ήταν αναπόφευκτος, αφού η δημόσια διπλωματία εμπλουτίζεται από τον σύγχρονο ψηφιακό κόσμο (Κολοβός,2018). Το διαδίκτυο και η τεράστια τεχνολογική και επιστημονική πρόοδος, ιδιαίτερα στον τομέα της πληροφορικής, σε συνδυασμό με τις διάφορες κυβερνήσεις και οργανισμούς, μπορούν να προωθήσουν ταχύτερα πολιτικές και ιδέες, πολιτικά μηνύματα με στόχο τη διαμόρφωση της εικόνας τους, όπως επίσης μπορούν να δημιουργήσουν νέες στρατηγικές επικοινωνίας και ανάπτυξης διεθνών σχέσεων. Για αυτό το λόγο οι διπλωμάτες του σήμερα, καλούνται να αποκτήσουν δεξιότητες σε σχέση με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, καθώς και να εκπαιδεύονται σχετικά με τους αποτελεσματικούς και ασφαλείς τρόπους διαχείρισης πληροφοριών. Ωστόσο, η Ψηφιακή Πολιτιστική Διπλωματία, θα έπρεπε μόνο να είναι υπέρ του έργου των πρεσβειών και των άλλων διπλωματικών αποστολών, και όχι να αντικαταστήσει τους παραδοσιακούς τρόπους

άσκησης της Πολιτιστικής Διπλωματίας, διότι η άμεση επικοινωνία των πολιτών είναι πολύτιμη στις διεθνείς σχέσεις και στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης.

Σχετικά με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), οι οποίες παίζουν σπουδαίο ρόλο στην παγκόσμια σκηνή, εφαρμόζουν πολιτικές ήπιας ισχύος και ακούν Δημόσια Διπλωματία, με σκοπό να εξυπηρετήσουν την ατζέντα τους, καθώς και να μπορούν να αποτελέσουν ένα σοβαρό σύμμαχο των χωρών που εφαρμόζουν Δ.Δ. Οι ΜΚΟ αποτελούν ή τουλάχιστον θα μπορούσαν να αποτελέσουν, το σπουδαιότερο διαμεσολαβητή μεταξύ κοινωνίας και κράτους. Μπορούν, επίσης, να ενημερώσουν τους πολίτες σχετικά με τα θέματα που αφορούν την διεθνή κοινότητα, να ασκήσουν έλεγχο στις κυβερνήσεις, και να προάγουν τον δημοκρατικό διάλογο, δημιουργώντας ένα δημόσιο πεδίο και ενθαρρύνοντας τους πολίτες να συμμετάσχουν άμεσα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Συμπερασματικά, δεν πρέπει να υποτιμήσουμε την σημαντική αρωγή που αποτελούν για τα κράτη οι ΜΚΟ σε οικουμενικό επίπεδο (Batora, 2005). Ενώ παγκοσμίως οι ΜΚΟ αναπτύσσονται τα τελευταία 30 χρόνια, στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν ορισμένα προβλήματα που δυσκολεύουν την σωστή λειτουργία τους.

Βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ στην χώρα μας αποτελεί η εξάρτηση που έχουν από τις υπηρεσίες του υπουργείου εξωτερικών και η επίδρασή τους από τις πολιτικές επιλογές του υπουργείου (Fragonikolopoulos, 2012). Οι ΜΚΟ στην Ελλάδα επηρεάζονται από πολιτικές πιέσεις ενώ συμβαίνει στελέχη των ΜΚΟ να ασχολούνται με την πολιτική. Ακόμη, πολύ σημαντικό αποτελεί το γεγονός ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα χρηματοδότησης.

3.2 Αλλαγή του τρόπου αντίληψης και άσκησης της Δημόσιας Διπλωματίας

Ως πρώτο βήμα, η Ελλάδα χρειάζεται να εστιάσει εκ νέου τον θεματικό προσανατολισμό της εξωτερικής της πολιτικής και της Δημόσιας Διπλωματίας. Αντί να ασχολείται μονομερώς με τα διμερή ζητήματα της θα πρέπει να επικεντρωθεί στη διαμόρφωση της παγκόσμιας παρουσίας της Ελλάδας, επενδύοντας στην αυξανόμενη «παγκοσμιοποίηση» της εξωτερικής της πολιτικής. Μετά την οικονομική κρίση, αυτή η διαμόρφωση της παγκόσμιας παρουσίας της Ελλάδας θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως σημαντική πηγή ανάπτυξης του εμπορίου, προσέλκυση επενδύσεων και νέων τουριστικών ροών. Ταυτόχρονα, όμως, θα πρέπει επίσης να χρησιμεύσει ως βάση για την προώθηση ενός εξωστρεφούς προσανατολισμού, που θα ασχολείται με παγκόσμια ζητήματα με απώτερο σκοπό να τοποθετηθεί ως ενεργού μέλος και δύναμη ανάπτυξης, εκδημοκρατισμού και ειρήνης. Αν και μέλος της ΕΕ (και του ΝΑΤΟ), η Ελλάδα, η κρίση του χρέους έθεσε σε κίνδυνο τη θέση της χώρας στο διεθνές σύστημα αφού βρισκόταν στο περιθώριο λήψης αποφάσεων σε πολλά θέματα που είχαν άμεσο αντίκτυπο για

αυτήν. Από την άλλη πλευρά, δεδομένης της γεωγραφικής της θέσης, καθώς και του γεγονότος ότι δεν επιβαρύνεται με αποικιακό και ιμπεριαλιστικό παρελθόν, η Ελλάδα είναι σε θέση να επικοινωνήσει τις θέσεις της σε παγκόσμια θέματα πολύ πιο αποτελεσματικά από τις «ισχυρές» χώρες της ΕΕ. Αυτή η πραγματικότητα, αν συνδυαστεί με την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση ενός εξωστρεφούς προσανατολισμού, θα προσφέρει στην Ελλάδα ένα ευεργετικό προφίλ που δεν το έχει αυτή τη στιγμή. Θα διευκολύνει επίσης τη συμμετοχή της Ελλάδας σε πολυμερείς οργανισμούς και σε άλλα σημαντικά διεθνή φόρουμ και φορείς, παρέχοντας έτσι άφθονες ευκαιρίες να αποκτήσει επιρροή σε υποθέσεις παγκόσμιου βεληνεκούς, πολύ πιο πέρα από τις περιορισμένες οικονομικές δυνατότητές της.

Ουσιαστικά η εργασία σε αυτές τις κατευθύνσεις συνεπάγεται ότι το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας θα πρέπει να αναπτύξει τμήμα ή μονάδα που να εξετάζει ζητήματα που ανακύπτουν ή σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση, τις παγκόσμιες απειλές, τις περιφερειακές, διεθνείς και παγκόσμιες οργανώσεις και ιδρύματα (Crysoyelos, 2017). Όπως πρότεινε ο Σύνδεσμος Εκπροσώπων Τύπου και Επικοινωνίας της Ελλάδας, απόλυτη προτεραιότητα είναι και η δημιουργία μιας νέας και αυτοτελούς μονάδας Υπαλλήλων Δημόσιας Διπλωματίας υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εξωτερικών, που θα έχει αυξημένη δικαιοδοσία και αυτονομία στις ελληνικές πρεσβείες και προξενεία. Οι διπλωμάτες ασχολούνται κυρίως με τη διεξαγωγή της εξωτερικής πολιτικής και με την επικοινωνία των προτεραιοτήτων, των θέσεων και των προθέσεων της κυβέρνησής τους με τους επίσημους αντιπροσώπους των χωρών στις οποίες είναι τοποθετημένοι. Αυτό δεν πρέπει να ισχύει για τους υπαλλήλους της δημόσιας διπλωματίας. Αντίθετα, και δεδομένου ότι σήμερα τα κράτη λειτουργούν σε ένα πλαίσιο παγκόσμιας αλληλεξάρτησης, πρέπει να βρίσκονται σε άμεση, ανοικτή και συνεχή επικοινωνία με εκπροσώπους των μέσων ενημέρωσης, των επιχειρήσεων, του εμπορίου, της έρευνας, των ακαδημαϊκών και καλλιτεχνικών κοινοτήτων στις οποίες τοποθετούνται, αναπτύσσοντας μια κουλτούρα διαλόγου, ακρόασης και οικοδόμησης συγκεκριμένων σχέσεων.

Αυτό είναι πολύ σημαντικό σε έναν κόσμο που κυριαρχείται από την παγκοσμιοποίηση, καθώς η παραδοσιακή διπλωματία αμφισβητείται όλο και περισσότερο λόγω της εγγενούς έλλειψης διαφάνειας, καθώς και της ανεπάρκειας για την επίλυση ορισμένων προβλημάτων. Τα κράτη έχουν χάσει την εξουσία πάνω στην οικονομία, περιορίζοντάς τα σε άλλα μέσα για την αναδιάρθρωση των εθνικών οικονομιών προς όφελος του παγκόσμιου καπιταλισμού. Η παγκοσμιοποίηση είναι ανομοιογενής και ιεραρχική, χαρακτηριζόμενη όχι μόνο από την αυξανόμενη πόλωση μεταξύ των «πλούσιων» και των «φτωχών», αλλά και από την αποδυνάμωση της δημοκρατικής λογοδοσίας, καθώς οι θεσμοί της παγκόσμιας πολιτικής και

οικονομικής διακυβέρνησης δεν ανταποκρίνονται στα συμφέροντα όλων των ομάδων. Οι περιφερειακοί και διεθνείς οργανισμοί, όπως η ΕΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ, υιοθέτησαν μια νεοφιλελεύθερη ατζέντα, ενεργώντας προς το συμφέρον των διακρατικών εταιρειών και των τραπεζικών ομίλων. Επιπλέον, παρά τις αστάθειες και τις ανισοροπίες που έχουν οδηγήσει σε εντεινόμενη παγκόσμια οικονομική κρίση, οι μεγάλες δυνάμεις και οι διεθνείς οργανισμοί φαίνεται απρόθυμοι να ρυθμίσουν και να μεταρρυθμίσουν το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα (Stiglitz, 2010). Θέσπισαν βραχυπρόθεσμες πολιτικές που ασχολούνταν με τα συμπτώματα και όχι με τις αιτίες των προβλημάτων. Δεν κατέβαλλαν προσπάθειες να εξηγήσουν τις πολιτικές τους και να τις εφαρμόσουν, παραμερίζοντας τις έγκυρες αντιρρήσεις που διατυπώνονται από πολιτικούς, ακαδημαϊκούς και φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Αυτό όχι μόνο αύξησε την έλλειψη διαφάνειας αλλά και την αποτελεσματικότητά τους, όπως φαίνεται στις κοινές προσπάθειες της ΕΕ και του ΔΝΤ να αντιμετωπίσουν την κρίση χρέους της Ευρώπης.

3.3 Οικονομική κρίση και Δημόσια Διπλωματία

Με βάση τα προαναφερθέντα, η Ελλάδα οφείλει επίσης να επενδύσει σε μια στρατηγική Δημόσιας Διπλωματίας που να στοχεύει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της νομιμότητας και επομένως και στην αποτελεσματικότητα των προσπαθειών της χώρας να αντιμετωπίσει και να ξεπεράσει τις αρνητικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Η Δημόσια Διπλωματία είναι ένα κρίσιμο και σημαντικό μέσο για να ξεπεραστεί η αρνητική εικόνα της Ελλάδας σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Ο σχεδιασμός μιας στρατηγικής επικοινωνίας είναι ζωτικής σημασίας και κατά τη διάρκεια της κρίσης και στο αμέσως επόμενο διάστημα, καθώς ο αντίκτυπος της έχει μακροπρόθεσμη διάρκεια. Μια ολοκληρωμένη πολιτική θα πρέπει να περιλαμβάνει την αξιοποίηση και την αποδοτικότητα των παραδοσιακών και των ψηφιακών εργαλείων της Δημόσιας Διπλωματίας. Η σημασία της ύπαρξης μιας ευρείας διαδικασίας διαχείρισης κρίσεων δίνει τη δυνατότητα σε μια χώρα να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και να δημιουργήσει σταθερές σχέσεις και δίκτυα επικοινωνίας.

Για να μπορέσει να αποκατασταθεί η φήμη και η εικόνα ενός κράτους που έχει υποστεί τις ζημιές της οικονομικής κρίσης χρειάζεται να επικεντρωθεί σε μια πολιτική επικοινωνίας η οποία θα απαρτίζεται από το συνδυασμό «αντιδραστικών» (reactive) και προληπτικών (proactive) ενεργειών και οικοδόμησης σχέσεων που στοχεύουν σε τρία μέτωπα, τη διοργάνωση μεγάλων εκστρατειών ενημέρωσης και εκδηλώσεων, την ανάπτυξη σχέσεων με επικοινωνιακούς φορείς και τη δημιουργία δικτύου που θα έχει πρόσβαση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Vaxevanidou, 2016). Ο προγραμματισμός και ο συντονισμός των

συγκεκριμένων ενεργειών θα προσφέρουν μια θετική έκβαση στα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Προς αυτή την κατεύθυνση, το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας θα μπορούσε να οργανώσει τα γραφεία τύπου των πρεσβειών και να τα εξοπλίσει με τα κατάλληλα μέσα και τους εξειδικευμένους επαγγελματίες δημόσιας διπλωματίας έτσι ώστε να λειτουργήσουν ως φορείς επικοινωνίας με το ξένο κοινό. Επίσης θα ήταν ωφέλιμο και αποδοτικό να δρομολογήσει ένα ηλεκτρονικό πρόγραμμα ηλεκτρονικής διπλωματίας των πολιτών, ενισχύοντας την ευαισθητοποίηση και την κατανόηση του εγχώριου κοινού με ευρωπαϊκά θέματα και προβλήματα. Αυτό θα επιτρέψει στους πολίτες να δημιουργήσουν δίκτυα σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, προωθώντας τον ενημερωμένο διάλογο μεταξύ εγχώριων και ξένων πολιτών μέσω του διαδικτύου. Αυτό θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμο προς μια κατεύθυνση όπου με συντονισμένες και οργανωμένες ενέργειες θα ήταν δυνατό να οδηγήσει σε συναίνεση του λαού της Ευρώπης. Είναι σημαντικό για τους πολίτες να κατανοήσουν γιατί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πιέζουν για μεγαλύτερα μέτρα λιτότητας. Να διερωτηθούμε εάν λειτουργεί και με τον τρόπο αυτό να ενημερώσουμε καλύτερα τις εκστρατείες για εναλλακτικές προσεγγίσεις οικονομικής διακυβέρνησης και να ενισχύσουμε την προστασία και τις επενδύσεις στον κοινωνικό τομέα (*Eurodiaconia, 2012*).

Στην Ελλάδα οι διαδοχικές κυβερνήσεις δεν κατάφεραν να αντιμετωπίσουν μακροχρόνια προβλήματα (χαμηλή ανταγωνιστικότητα, ανισορροπίες στο εμπόριο και στις επενδύσεις, φτώχη διαχείριση). Ως αποτέλεσμα, και τοποθετώντας την οικονομία σε μια ευάλωτη διεθνή θέση, οι Έλληνες πολιτικοί, αντί να αναλάβουν την ευθύνη για τη διαμόρφωση και εφαρμογή ενός προγράμματος εσωτερικής μεταρρύθμισης, δυστυχώς, προτίμησαν να συμφωνούν με τις πολιτικές που τίθενται από την τρόικα. Αυτό ωθεί τις εθνικές κυβερνήσεις να διεξαγάγουν κλειστές διαπραγματεύσεις με την τρόικα, μεταφέροντας ως εκ τούτου την ευθύνη στο εξωτερικό, στην ΕΕ και στο ΔΝΤ. Οι Ευρωπαίοι πολιτικοί, από την άλλη πλευρά, έχουν αναλάβει όλη την ευθύνη για την Ελλάδα, αγνοώντας μια πιο ισορροπημένη ερμηνεία της κρίσης, όπως τα κοντόφθαλμα συμφέροντα των αγορών και την ανεπαρκή εποπτεία της ΕΕ για την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και άλλα κράτη-μέλη (*Featherstone, 2011*).

3.4 Μέσα εφαρμογής της Δημόσιας Διπλωματίας μετά την οικονομική κρίση

Η διαμορφωμένη αρνητική διεθνής εικόνα της Ελλάδας μετά την οικονομική κρίση, με την παράλληλη υπανάπτυξη σε οικονομικό-κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, απαιτεί τη στροφή σε

ένα στρατηγικό σχεδιασμό στην ελληνική εξωτερική πολιτική. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η αναμόρφωση της ελληνικής διπλωματίας με τη χρήση της πολιτικής της Δημόσιας Διπλωματίας και κατά επέκταση του επαναπροσδιορισμού και της αναδιάρθρωσης του στρατηγικού σχεδιασμού. Συγκεκριμένα, η Δημόσια Διπλωματία θα πρέπει να επικεντρωθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο στόχων που θα περιλαμβάνονται σε ένα νέο στρατηγικού σχεδιασμού της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής ένα πλαίσιο που θα έχει ως κύριους άξονες και προτεραιότητες που σχετίζονται με την ήπια ισχύ στον άξονα της οικονομικής, της διμερούς και της πολυμερούς διπλωματίας, αντίστοιχα. Ο σχεδιασμός των μέσων εφαρμογής της ΔΔ συνεπάγεται σαφώς κι έναν λειτουργικό εκσυγχρονισμό της ελληνικής διπλωματίας. Αυτός θα αφορά την κατανομή των πόρων και θα στοχεύει αφενός στη μείωση του λειτουργικού κόστους που σχετίζονται με την διπλωματία και, αφετέρου, στη μεγιστοποίηση των θετικών αποτελεσμάτων που οφείλει να επιφέρει η άσκηση της ΔΔ.

Ως εκ τούτου, η Ελλάδα, χωρίς να αρνείται τις δυσλειτουργίες της κρατικής δομής της, πρέπει να επενδύσει σε μια σταθερή εκστρατεία Δημόσιας Διπλωματίας με τους ακόλουθους δύο στόχους:

1. Να κοινοποιήσει τις προσπάθειες και τις πολιτικές της Ελλάδας για την τακτοποίηση «τα του οίκου» της. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με τη δημιουργία ενός κεντρικού διαδικτυακού τόπου (πλατφόρμα), ο οποίος θα περιέχει όσο το δυνατόν περισσότερο επιστημονικές αναλύσεις και ειδικές εκθέσεις, οι οποίες μπορεί να είναι χρήσιμες και σε όσους επιθυμούν να ταξιδέψουν, να σπουδάσουν, να επενδύσουν ή να εργαστούν στην Ελλάδα. Σε αυτή την κατεύθυνση, η πλατφόρμα θα πρέπει επίσης να παρέχει συνδέσμους που θα επιτρέπουν στους πιθανούς χρήστες να εντοπίζουν όλες τις κρατικές και μη κρατικές πρωτοβουλίες και εκστρατείες, οι οποίες προβάλλουν την εικόνα της χώρας και τις προσπάθειές της να ξεπεράσει την κρίση. Σημαντικό είναι επίσης να παρέχει συνδέσμους με ιστοσελίδες και άλλους διαδικτυακούς τύπους κοινωνικών δικτύων, προωθώντας το δυναμικό για διάλογο, προτάσεις και αντιρρήσεις σχετικά με την απερχόμενη κρίση και τις προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.
2. Να ανοίξουν χώρους διάλογου, μέσω της δημιουργίας διακρατικών διαδικτυακών τόπων και φόρουμ, όπου οι πολίτες, οι ΜΚΟ και τα κοινωνικά κινήματα θα μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις και τα σχόλιά τους και να θέσουν κρίσιμα ερωτήματα. Το κράτος δεν είναι πια η καλύτερη πηγή πληροφόρησης, ούτε και ο πιο πιθανός καταλύτης αλλαγής πολιτικής και σταθερότητας. Οι κυβερνήσεις δεν μονοπωλούν πλέον τη συλλογή δεδομένων και την παραγωγή πληροφοριών και έρευνας σε παγκόσμια θέματα. Τα παγκόσμια κινήματα πλέον χρησιμεύουν ως έγκυρες πηγές πληροφοριών που

προέρχονται από τον εξωτερικό δημόσιο λόγο. Τα κινήματα αυτά παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για παγκόσμια θέματα και οι πηγές τους έχουν ενισχυθεί από την αυξημένη δύναμη των υπολογιστών και του διαδικτύου (*Aday and Livingston, 2008*). Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, οι πρωτοβουλίες της Ελλάδας όχι μόνο θα προσφέρουν μεγαλύτερη διαφάνεια αλλά και θα αποτελέσουν χώρο ανταλλαγής ιδεών, συζήτησης και κριτικής για τις αδυναμίες και τις αντιφάσεις των τρεχουσών πολιτικών. Η δημιουργία τέτοιων δικτύων διαλόγου ανοιχτής πρόσβασης μπορεί να δώσει στην Ελλάδα τη δυνατότητα όχι μόνο να διευκολύνει την καλύτερη κατανόηση των παραμέτρων της κρίσης της ζώνης του ευρώ τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, αλλά και την ευκαιρία να συμβάλει στην εφαρμογή πολιτικών που διευκολύνουν την επιβίωση του ευρώ και όχι την καταστροφή του.

Επίσης, η βαλκανική πολιτική της Ελλάδας επιδιώχθηκε με την επιθετική λογική της «οικονομικής διεΐσδυσης». Η λογική αυτή σε, όχι μόνο ενεργοποίησε αμυντικές απαντήσεις από το Βαλκανικό χώρο, αλλά έχει επίσης δημιουργήσει ένα κλίμα δυσπιστίας, όπως προκύπτει και από τα αποτελέσματα μιας έρευνας που διεξήχθη κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών (*Φρανγκονικολόπουλος, 2012*). Το 96% των ερωτηθέντων στα Βαλκάνια θαυμάζει την πολιτική και οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας, το 26% θεωρούσε ανεκτική την πολιτική της χώρας και το 74% ανέφερε την Ελλάδα ως «επιθετική». Η αντίφαση μεταξύ του θαυμασμού για την οικονομική και πολιτική κατάσταση της Ελλάδας και την άποψη ότι η Ελλάδα είναι επιθετική πρέπει να οφείλεται στην αστάθεια που επικρατεί στις βαλκανικές χώρες και το αίσθημα απειλής που νιώθουν από μια γειτονική χώρα πιο ισχυρή από εκείνες.

Επομένως, είναι ζωτικής σημασίας η Ελλάδα να δημιουργήσει μια δημόσια διπλωματική στρατηγική με σκοπό να εγκαθιδρύσει σταθερές και μακροχρόνιες πολιτικές συνεργασίας, βασισμένες στην κατανόηση. Για παράδειγμα, η Ελλάδα θα μπορούσε να αναλάβει πρωτοβουλία να ωθήσει και να ενθαρρύνει τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, έτσι ώστε να επιταχύνει την πρόοδό τους προς την κατεύθυνση των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό θα πρέπει επίσης να συνοδεύεται από αυξημένη και αληθινή συνεργασία - με κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, κυβερνητικούς παράγοντες της περιοχής - σχετικά με τα ανοικτά και ζωτικά περιφερειακά θέματα της το περιβάλλον, τον τουρισμό, την εκπαίδευση, την τεχνολογία και το οργανωμένο έγκλημα. Σε εύλογο χρονικό διάστημα και με την επιδίωξη ενός τόσο ενεργητικού ρόλου, η Ελλάδα θα μπορέσει να συνδεθεί με τις γειτονικές χώρες και τις κοινωνίες τους, παίζοντας κεντρικό ρόλο προτείνοντας λύσεις σε ίδια προβλήματα και ανησυχίες (*Βλαχάκης, 2009*).

Η ελληνική εξωτερική πολιτική κατά κύριο λόγο βασίστηκε, στο πέρασμα των χρόνων, στην αντιμετώπιση των «απειλών» που προέρχονται κυρίως από γειτονικές χώρες. Αναμφίβολα, κάποιες από αυτές τις «απειλές» υπήρξαν και συνεχίζουν να το υπάρχουν. Παρόλα αυτά, ένα βασικό χαρακτηριστικό της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας ήταν, και είναι η υπέρμετρη εκτίμηση αυτών των απειλών. Η ελληνική εξωτερική πολιτική είναι, σε πολλές περιπτώσεις, εχθρική και συγκρουσιακή με την Τουρκία και την Βόρεια Μακεδονία. Αυτό έχει στερήσει από τον ελλαδικό χώρο την ενεργητική συμμετοχή του στο παγκόσμιο σύστημα. Η πρόκληση για την Ελλάδα, λοιπόν, είναι ότι καλείται να αναπτύξει μια συνεργατική στρατηγική δημόσιας διπλωματίας και να συμβάλλει στην ασφάλεια και στην αξιοπιστία της χώρας, καθώς και στην διαχείριση και επίλυση πιέσεων και προβλημάτων στην περιφερειακή / παγκόσμια ατζέντα (Φρανγκονικολόπουλος,2012).

Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να εργαστεί για την προώθηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των δημοσιογράφων, και της κοινωνίας των πολιτών, και να διευκολύνει την εις βάθος επικοινωνία και την ενίσχυση γνώσης και εν συναίσθησης στα προβλήματα των "άλλων". Αυτό απαιτεί δημόσιο διάλογο, επαφή και επικοινωνία. Πρέπει επομένως, τόσο δημοσιογράφοι όσο και ΜΚΟ από την Ελλάδα και την Τουρκία να ενθαρρύνονται για να δημιουργήσουν ένα κοινό δικτυακό τόπο ή ΜΚΟ, μέσω του οποίου θα μπορούσε να απεικονιστούν οι ανησυχίες και οι θέσεις των χωρών αυτών, ενώ ταυτόχρονα να διευκολυνθεί η αμφίδρομη επικοινωνία με ακαδημαϊκούς, καλλιτέχνες, επαγγελματίες και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Θα μπορούσαν επίσης να συνεργαστούν, να συλλέξουν και να ερμηνεύσουν γεγονότα σχετικά με τα κοινά οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα και προβλήματα και έτσι να γίνουν κατανοητά τα ελληνοτουρκικά θέματα και να επέλθει βελτίωση (Ηρακλείδης,2010).

Μια νέα και αυτοδύναμη στρατηγική δημόσιας διπλωματίας για την Ελλάδα απαιτεί επίσης τη δημιουργία μιας νέας μονάδας Δημόσιων Διπλωματικών Λειτουργιών, με ενισχυμένη δικαιοδοσία και αυτονομία. Οι διπλωμάτες ασχολούνται κυρίως με τη διεξαγωγή της εξωτερικής πολιτικής και την ανακοίνωση των προτεραιοτήτων, των θέσεων και των προθέσεων της κυβέρνησής τους. Αυτό δεν πρέπει να ισχύει για τη Δημόσια Διπλωματία, καθώς πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε όλες τις πτυχές της ελληνικής κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού. Για να γίνει αυτό, πρέπει να είναι άμεση και συνεχή η επικοινωνία με εκπροσώπους των μέσων ενημέρωσης, επιχειρήσεις, εμπορίου, έρευνας, ακαδημαϊκών και καλλιτεχνικών κοινοτήτων στις χώρες τις οποίες είναι ανεπτυγμένη μια κουλτούρα διαλόγου και να δημιουργηθούν συγκεκριμένες σχέσεις. Ωστόσο, κάτι τέτοιο συνεπάγει ότι το Υπουργείο της Ελλάδας και το Υπουργείο Εξωτερικών

πρέπει να δημιουργήσει τμήμα ή μονάδα που να εξετάζει τα ζητήματα που σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση, τις παγκόσμιες απειλές και την παγκόσμια διακυβέρνηση. Μέχρι στιγμής, και εξαιρώντας την Ελληνική Βοήθεια, δεν υπάρχει τέτοια μονάδα. Αυτό δεν θα επέτρεπε μόνο έναν συνεχή εθνικό διάλογο για την εξωτερική πολιτική, αλλά και θα παρείχε τη βάση για την αναμόρφωση της δημόσιας διπλωματίας της Ελλάδας. Και αυτό δεν θα οδηγούσε μόνο στην επικέντρωση σε σοβαρά διεθνή θέματα, αλλά και στην ανάδειξη της σημασίας του διαλόγου, της ακρόασης και της κατανόησης για τις διάφορες ασυνέπειες, ελλείψεις και προοπτικές των υφισταμένων.

Επιπλέον η εφαρμογή της πολιτικής της δημόσιας διπλωματίας εντασσόμενη σε ένα ευρύ πλαίσιο πολιτικών με σκοπό την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική πτυχή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Με τη χρήση των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας είναι δυνατή η διαμόρφωση και η εκτέλεση ενός σχεδίου δράσης για την ενημέρωση της διεθνούς κοινής γνώμης για τα πλεονεκτήματα και τις δυνατότητες που έχει η Ελλάδα ως επενδυτικό προορισμό και τις μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί για την διευκόλυνση των επενδυτών στην επιχειρηματική τους δραστηριότητα. Η διοργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης και η προβολή σε διεθνή μέσα επικοινωνίας των επενδυτικών ευκαιριών της ελληνικής οικονομίας με αρωγό και τις ελληνικές πρεσβείες του εξωτερικού.

Η Ελλάδα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις θεσμικές και δομικές της αδυναμίες και δεν πρέπει να δέχεται παθητικά πολιτικοοικονομικές λύσεις της ΕΕ, αλλά να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την επίλυση και διαχείριση των εσωτερικών και εξωτερικών της προβλημάτων. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η Ελλάδα πρέπει να αναπτύξει ένα ισορροπημένο και στρατηγικό σύστημα διπλωματίας, το οποίο όχι μόνο θα την καθιστά απαραίτητη σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, αλλά και θα της επιτρέπει την ενίσχυση των πολιτικοοικονομικών της μεταρρυθμίσεων. Αυτό δεν σημαίνει ότι η διπλωματία είναι το μοναδικό εργαλείο που θα επιλύσει το ελληνικά θεσμικά και κοινωνικοοικονομικά προβλήματα, ούτε μιλάμε για έναν διπλωματικό ντετερμινισμό. Απαιτείται σκληρή και συνεπή δουλειά στο εσωτερικό της χώρας. Ωστόσο, η Δημόσια Διπλωματία μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην έναρξη των διαλόγων με ξένους πολίτες και αυτό θα οδηγήσει στην δημιουργία βιώσιμων σχέσεων σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά στην εμπιστοσύνη των Ελλήνων πολιτών όσον αφορά τη θέση τους στην ευρωζώνη και στο παγκόσμιο σύστημα.

Στο παγκόσμιο επίπεδο, η δημόσια διπλωματία της Ελλάδας θα πρέπει να δώσει προσοχή σε ουσιαστικά και κρίσιμα προβλήματα της εποχής μας π.χ. μεταναστευτική κρίση, διευκολύνοντας τα δίκτυα ανοικτής πρόσβασης μεταξύ των διαλόγων ανάμεσα στα κράτη, στις ΜΚΟ και στους πολίτες. Το ζήτημα της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ είναι,

φυσικά, μόνο ενδεικτικό, δεδομένου ότι πολλά άλλα ζητήματα θα μπορούσαν να συμπληρωθούν στις προτεραιότητες της δημόσιας διπλωματίας της Ελλάδας όπως είναι τρομοκρατία, η καταστροφή του περιβάλλοντος η κλιματική αλλαγή και το προσφυγικό. Η πρόκληση μπορεί να φανεί ανυπέρβατη, όμως δεν πρέπει να αγνοηθεί εάν η Ελλάδα θέλει να ενδυναμώσει τη σπουδαιότητά της, τον ρόλο και την επίδραση της στην διεθνή κοινότητα. Η αρμονία σε ένα πολυτάραχο κόσμο απαιτεί από την Ελλάδα να ενισχύσει τις προοπτικές και τις δεξιότητες που μπορούν να αποκτηθούν μόνο από την έκθεση σε άλλες αξίες, εμπειρίες και επιχειρήματα το σε περιφερειακό και τοπικό όσο και σε οικουμενικό επίπεδο. Με αυτούς τους όρους, η δημόσια διπλωματία δεν είναι συνεπώς πολυτέλεια για μια χώρα που πλήττεται από σημαντικά θεσμικά και οικονομικά θέματα. Εν αντιθέσει, μπορεί να συνδράμει σε ένα καλύτερο αύριο και να αυξήσει την επιρροή της σε πολυμερείς οργανισμούς, παρέχοντάς της πολλές δυνατότητες σε διεθνείς υποθέσεις που φτάνουν πολύ πέρα από την τωρινή οικονομική πραγματικότητα και τις περιορισμένες ευκαιρίες.

3.4.1 Διεθνή Αναπτυξιακή Συνεργασία και Δημόσια Διπλωματία

Στην σύγχρονη εποχή της αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης στις διεθνείς σχέσεις, οι βασικές αρχές και αξίες της οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας, τα προβλήματα της κλιματικής αλλαγής και η διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής, δεν μπορούν να επιλυθούν από ένα μεμονωμένο κράτος ανεξαρτήτως της κατάστασης της ισχύος του. Κατά συνέπεια προβάλλεται αυτόματα η ανάγκη συνεννόησης και στενής συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την αποτελεσματική τους διαχείριση. Ταυτόχρονα η ανισότητα των φορέων του παγκόσμιου συστήματος δημιουργεί μια ασυμμετρία που έχει ως επακόλουθο τη διαμόρφωση συνθηκών επιβολής και επικυριαρχίας που με τη σειρά τους δημιουργούν διαμάχες και συγκρούσεις. Η συγκεκριμένη περιγραφή της πραγματικότητας του διεθνούς συστήματος και η συνεχώς αυξανόμενη δραστηριότητα των υπερεθνικών δρώντων στην διεθνή σκηνή, η σημασία της στενότερης επαφής και της αλληλοκατανόησης στις διεθνείς σχέσεις αποτελεί βασικό στοιχείο στο παγκόσμιο γίνεσθαι. Επομένως η Διεθνής Αναπτυξιακή Συνεργασία έχει μείζονος σημασία στο πολύπλευρο αναπτυξιακό πεδίο, με τις συνεργατικές διαδικασίες που δημιουργεί.

Μελετώντας τη θεωρία της ήπιας ισχύος (soft power) του J. Nye (2005) βλέπουμε την προσαρμογή της κλασικής ισχύος (hard power) στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον της έντονης αλληλεξάρτησης. Η ήπια ισχύς μιας χώρας εδράζεται στη κουλτούρα, στις αξίες της και στην εξωτερική της πολιτική (Nye, 2005). Μέσα σε αυτό το σκεπτικό εντάσσεται η Διεθνής Αναπτυξιακή Συνεργασία κάθε χώρας ως μέσο άσκησης της Δημόσιας Διπλωματίας. Η ένταση και ο προσανατολισμός των πολιτικών παροχής αναπτυξιακής βοήθειας

καταδεικνύουν την ύπαρξη στρατηγικού σχεδιασμού, κουλτούρας και κύρους της εξωτερικής της πολιτικής. Έτσι ένα κράτος μπορεί να διαμορφώσει τη βέλτιστη διεθνή του εικόνα και να επηρεάσει πολιτικές αποφάσεις και διαδικασίες.

«Η έννοια της Κρατικής Αναπτυξιακής Βοήθειας (ΚΑΒ) υιοθετήθηκε αρχικά το 1969 από την Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας του ΟΟΣΑ με σκοπό την διάκριση της από τις άλλες ροές και ορίζεται ως « οι ροές σε αναπτυσσόμενες χώρες και πολυμερείς θεσμούς που παρέχονται από επίσημες υπηρεσίες και κάθε ροή πρέπει να πληροί τα κάτωθι κριτήρια: α). Να διαχειρίζεται ως βασικό στόχο την προώθηση και ευημερία των αναπτυσσόμενων χωρών και β) να περιέχει ένα στοιχείο δωρεάς που φτάνει κατά ελάχιστο το 25%». Παράλληλα διακρίνεται σε διμερή και πολυμερή όπου διμερή είναι η βοήθεια που μεταφέρεται από την χώρα δωρητή απευθείας σε αναπτυσσόμενη χώρα. με εθνικούς και διεθνείς μη κυβερνητικούς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην ανάπτυξη και άλλες εσωτερικές συναλλαγές που σχετίζονται με την ανάπτυξη. Πολυμερή είναι η βοήθεια που καταβάλλεται από μία χώρα δωρητή σε ένα οργανισμό και ασκεί όλες ή μέρος των δραστηριοτήτων της υπέρ της ανάπτυξης, ένας διεθνής οργανισμός των οποίων τα μέλη είναι κυβερνήσεις ή ένα ταμείο του το οποίο διαχειρίζεται αυτόνομα ένας τέτοιος οργανισμός και συγκεντρώνει τις εισφορές»(Μιχαλοπούλου, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Το παράδειγμα των Η.Π.Α ως μοντέλο άσκησης ΔΔ

4.1 Η ιστορική πορεία της Δημόσιας Διπλωματίας στην εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α

Οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ έχουν δώσει ιδιαίτερο βάρος διαχρονικά στο να εφαρμόσουν με επιτυχία τη δημόσια διπλωματία. Μελετώντας την ιστορική πορεία της δημόσιας διπλωματίας στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής βλέπουμε ότι την χρησιμοποιούν για να ασκήσουν επιρροή πάνω σε άτομα, ομάδες, θεσμούς και την κοινή γνώμη στο εξωτερικό, ώστε να προωθήσουν τους εθνικούς στόχους. Η δημόσια διπλωματία αποτελεί για τις Η.Π.Α. κάτι περισσότερο και ουσιαστικότερο από τις επίσημες πολιτικές πράξεις της κυβέρνησης. Η αποτελεσματική δημόσια διπλωματία έχει πολυδιάστατη επίδραση τόσο αε ανθρώπους, όσο και πληροφορίες και συντελεί στην εξάπλωση και την διάδοση των πολιτικών και των αξιών των Ηνωμένων Πολιτειών.

Την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η επιτροπή δημόσιας πληροφόρησης (επιτροπή Creel) συστάθηκε ως προπαγανδιστικός μηχανισμός της αμερικανικής πολεμικής επιχείρησης. Αν και παρουσίασε αξιοσημείωτα αποτελέσματα εντούτοις αντιμετωπίστηκε με αρνητικό τρόπο και έντονη κριτική για τις προπαγανδιστικές του δράσεις με σκοπό να επηρεάσει την αμερικανική κοινή γνώμη και έτσι τερμάτισε τη λειτουργία της με το πέρας των πολεμικών επιχειρήσεων. Στα μετέπειτα χρόνια τα στάδια εξέλιξης της δημόσιας διπλωματίας των Η.Π.Α. παρουσιάζουν σπουδαίο ενδιαφέρον ειδικότερα όσον αφορά τις ποικίλες μορφές και τις εφαρμοσμένες πολιτικές. Αρχικώς μπορούμε να επισημάνουμε την εγκαθίδρυση ενός καλά σχεδιασμένου προγράμματος πολιτιστικών ανταλλαγών με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής στα τέλη της δεκαετίας του 1930, στη συνέχεια σημαντικό βήμα της εξελικτικής πορείας της δημόσιας διπλωματίας ήταν η έναρξη της Φωνής της Αμερικής (VOA) το 1942 και ακολούθως το Γραφείο Πληροφοριών Πολέμου (OWI) τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου μαζί με την εξωστρεφή κρατική υπηρεσία που αποκαλείται Υπηρεσία Πληροφοριών των Η.Π.Α. (USIS) και την ίδια χρονική περίοδο έχουμε την δημιουργία του προγράμματος ανταλλαγής Fulbright. Επίσης το Υπουργείο Εξωτερικών προχώρησε το 1953 στην σύσταση του Γραφείου Εκπαιδευτικών και Πολιτιστικών Υποθέσεων του Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Το 1977 επανασχεδιάζοντας την πολιτική της δημόσιας διπλωματίας μια λειτουργική ενοποίηση των φορέων για να σχηματιστεί ο Διεθνής Οργανισμός Επικοινωνιών (USICA). Με εξαίρεση τη Φωνή της Αμερικής (VOA) όλες οι USIA εντάχθηκαν το 1999 στο κρατικό φορέα και οι περισσότερες από τις επιχειρησιακές τους δραστηριότητες τέθηκαν υπό την αιγίδα ενός νεοσύστατου φορέα άσκησης δημόσιας

διπλωματίας, το Υφυπουργείο Δημόσιας Διπλωματίας και Δημοσίων Υποθέσεων (Under Secretary of Public Diplomacy and Public Affairs). Την εποχή εκείνη η Φωνή της Αμερικής τοποθετήθηκε στο Γραφείο Διεθνών Ραδιοτηλεοπτικών Υπηρεσιών (IBB).

Με την ενοποίηση του 1999 τα γραφεία USIS μετατράπηκαν σε τμήματα διαχείρισης δημοσίων υποθέσεων. Ωστόσο με όλες τις οργανωτικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν και τη δραστική περικοπή των χρηματοδοτήσεων, η δομή και οι λειτουργίες των γραφείων των πρεσβειών που είναι επιφορτισμένες με την άσκηση δημόσιας διπλωματίας δεν έχουν αλλάξει αισθητά καθώς συνεχίζουν να προωθούν στόχους ενημερωτικούς σε επίπεδο εκπαιδευτικών και πολιτιστικών ανταλλαγών.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε από τις κυβερνήσεις του Τζ. Μπους και Μπ. Ομπάμα για την κεντρική σημασία στην άσκηση δημόσιας διπλωματίας που κατέχει πλέον η χρήση και η ανάπτυξη των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Information Communication Technology, ICT). Το κράτος των Η.Π.Α. του 21^{ου} αιώνα λειτουργεί σε ένα νέο πλαίσιο όπου η τεχνολογία αποτελεί σημαντική συνιστώσα στο στρατηγικό σχεδιασμό της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Ο προσανατολισμός των Η.Π.Α. στην ένταξη των ΤΠΕ (ICT) ως μέσων για τη διεξαγωγή της πολιτικής της δημόσιας διπλωματίας αναγνωρίζει το σπουδαίο ρόλο που έχει η στρατηγική της δικτυακής επικοινωνίας στην προώθηση των στόχων της κυβέρνησης.

4.2 Φορείς άσκησης ΔΔ στην αμερικάνικη εξωτερική πολιτική

Βασικός φορέας άσκησης δημόσιας διπλωματίας στις Η.Π.Α. είναι ο υφυπουργός δημόσιας διπλωματίας και δημοσίων υποθέσεων ο οποίος υπάγεται στο Υπουργείο Εξωτερικών των Η.Π.Α. και έχει ως αποκλειστική αρμοδιότητα την άσκηση της πολιτικής της δημόσιας διπλωματίας σε συνδυασμό με τη διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων και τη στενή συνεργασία με την παραδοσιακή διπλωματία με απώτερο σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των Η.Π.Α. και την εθνική ασφάλεια. Τα καθήκοντα του υφυπουργού περιλαμβάνουν την εποπτεία και την διαχείριση των γραφείων του υπουργείου εξωτερικών που είναι επιφορτισμένα με εκπαιδευτικά και πολιτιστικά θέματα, δημόσιες υποθέσεις και διεθνή προγράμματα πληροφόρησης. Επιπλέον υπάγεται στον υφυπουργό η υπηρεσία πολιτικής, σχεδιασμού και πόρων δημόσιας διπλωματίας και δημοσίων υποθέσεων όπως επίσης συγκαταλέγεται δομικά και η συμβουλευτική επιτροπή δημόσιας διπλωματίας. Σημαντικό ρόλο στη διάρθρωση και τη δομή του υφυπουργείου έχει το Παγκόσμιο Κέντρο Εμπιστοσύνης (Global Engagement Center) το οποίο έχει την αποκλειστική ευθύνη να καθοδηγεί, να ελέγχει και να συντονίζει τις προσπάθειες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης των Η.Π.Α να εντοπίσει έγκαιρα και να αντιμετωπίσει με αποτελεσματικότητα προπαγανδιστικές

ή επιζήμιες πρωτοβουλίες και δράσεις από κρατικές ή μη κρατικές αρχές που αποσκοπούν στην υπονόμηση των κυβερνητικών πολιτικών και ασκούν επιρροή στις πολιτικές της άμυνας και της ασφάλειας. Η θέση αυτή του υφυπουργού δημόσιας διπλωματίας και δημόσιων υποθέσεων δημιουργήθηκε το 1999 κατά την περίοδο διακυβέρνησης Κλίντον με το νόμο περί μεταρρύθμισης και αναδιάρθρωσης (*112 Stat.,2681-776*)

Ένας σημαντικός φορέας άσκησης δημόσιας διπλωματίας στις Η.Π.Α. είναι τα τμήματα Πληροφοριών που αποτελούν τον πυλώνα των δραστηριοτήτων του εκπροσώπου τύπου των πρεσβειών. Κατά την προώθηση δράσεων στα τοπικά μέσα ενημέρωσης παρέχουν πληροφορίες σχετικά με το περιεχόμενο και το υπόβαθρο των πολιτικών της αμερικανικής κυβέρνησης και με μεθοδικό τρόπο οργανώνουν συνεντεύξεις και διάφορες ενημερώσεις με γνώμονα την προβολή των πολιτικών θέσεων και της θετικής εικόνας των Η.Π.Α. Εκτός από την παροχή βοήθειας στα τοπικά μέσα ενημέρωσης, συντελούν και στην αποτελεσματική μετάδοση του μηνύματος που επιδιώκει η αμερικανική κυβέρνηση να διαχυθεί επικοινωνιακά στο ευρύ κοινό μέσω τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών ή διαδικτυακών μέσων που υποστηρίζονται από τις κυβερνήσεις των Η.Π.Α. όπως λόγω χάρη η παγκόσμια εκπομπή της Φωνής της Αμερικής, η ραδιοφωνική ελεύθερη Ασία (RFA) και το ραδιόφωνο SAWA της αραβικής γλώσσας.

Οι Η.Π.Α. δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στα εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα ως εργαλεία άσκησης δημόσιας διπλωματίας. Το ενδιαφέρον για την ανταλλαγή φοιτητών μέσω του προγράμματος Fulbright και οι εφαρμογές του, όπως και το πρόγραμμα διεθνών επισκεπτών συμβάλλουν αποφασιστικά στην προώθηση των αμερικανικών αρχών και αξιών και εν προκειμένω στην ενίσχυση του διεθνούς τους κύρους. Συγκεκριμένα βλέπουμε την δημιουργία προγραμμάτων για την αύξηση της γλωσσομάθειας Αραβικών, καθώς και γλωσσών της νοτιοδυτικής Ασίας όπως χαρακτηριστικά έκανε και στο παρελθόν όταν η κυβέρνηση των ΗΠΑ χρηματοδοτούσε προγράμματα για την κατανόηση της Σοβιετικής Ένωσης σε πανεπιστήμια των Η.Π.Α.. Αντίστοιχα οι κοινότητες Αμερικανών μεταναστών συνιστούν αξιόλογους πρεσβευτές της κουλτούρας και των αξιών της Αμερικής ανά τον κόσμο. Παραδείγματα αυτού του ευρύτερου στόχου της πολιτιστικής διπλωματίας, αποτελούν εκπαιδευτικές υποτροφίες, επισκέψεις και συναντήσεις σπουδαστών, ακαδημαϊκών και καλλιτεχνών στο εξωτερικό, εκδηλώσεις και παραστάσεις πολιτιστικών ομάδων, δράσεις βιβλιοθηκών, καλλιτεχνικές παραστάσεις, εκθέσεις, σεμινάρια, συνέδρια, διεθνή φεστιβάλ, υποστήριξη φεστιβάλ άλλων χωρών που πραγματοποιούνται εντός της χώρας, παρουσιάσεις βιβλίων ή και μουσικών έργων, βραβεία, διαγωνισμούς (π.χ. γαστρονομίας), αθλητικές εκδηλώσεις και πολλά άλλα (*Mark, 2009*).

Τα τελευταία χρόνια οι κυβερνήσεις των Η.Π.Α. έχουν επικεντρωθεί στην αντιμετώπιση των δυσχερειών εφαρμογής της Δημόσιας Διπλωματίας από μία νέα μορφή απειλών που βασίζονται κατά κύριο λόγο στις νέες τεχνολογίες και στις πολλαπλές πηγές πληροφόρησης. Η Συμβουλευτική Επιτροπή των Η.Π.Α. για τη Δημόσια Διπλωματία (ACPD) σε έκθεση της με τίτλο « Μπορεί η Δημόσια Διπλωματία να επιβιώσει στο διαδίκτυο (internet)» εξετάζεται με διεξοδικό τρόπο η φύση και η έκταση των νέων απειλών και οι συνέπειες για το μέλλον της Δημόσιας Διπλωματίας (Walsh,2019).Αυτές οι απειλές που περιέχονται στην έκθεση έχουν ως βασικό στοιχείο την παραπληροφόρηση με στόχο την παραπλάνηση και τη διαστρέβλωση της πραγματικότητας, με αποτέλεσμα το υπουργείο εξωτερικών και οι αρμόδιοι φορείς άσκησης Δημόσιας Διπλωματίας να έχουν εντείνει τις προσπάθειες αναχαίτισης της αυξανόμενης επίδρασης αυτής της απειλής.

4.3 Οι Η.Π.Α. ως πρότυπο ανάπτυξης της πολιτικής της ΔΔ για την Ελλάδα

Το παράδειγμα τω Η.Π.Α. μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο μοντέλο για την ανάπτυξη της δημόσιας διπλωματίας στην Ελλάδα και να θέσει σε μια άλλη λογική βάση το στρατηγικό σχεδιασμό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο εκσυγχρονισμός στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής μέσω της εφαρμογής της δημόσιας διπλωματίας θεωρείται επιτακτική ανάγκη έστω και εάν είναι τελείως άγνωστος με τις μέχρι τώρα πρακτικές της πολιτικής αδράνειας, της ανυπαρξίας επιχειρησιακής ετοιμότητας και την έλλειψη πολιτικής προσέγγισης στα ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής. Λαμβάνοντας υπόψη το μοντέλο των Η.Π.Α. και βλέποντας την ανάγκη για θεσμοθέτηση της δημόσιας διπλωματίας και την τοποθέτηση της σε ένα στρατηγικό σχεδιασμό, θα πρέπει η ελληνική εξωτερική πολιτική να εμπεριέχει τη συστηματική επικοινωνία με την κοινή γνώμη του εξωτερικού μέσω ειδικών γραφείων των πρεσβειών, με τα πανεπιστήμια, τις ΜΚΟ και πολιτιστικούς φορείς και ιδρύματα. Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να επισημάνουμε τη στενή επαφή και σύνδεση των φορέων αυτών με τους αντίστοιχους ελληνικούς. Ακόμα θα πρέπει η δημόσια διπλωματία να λογίζεται ως σημαντικό εργαλείο και να εντάσσεται στη βάση ενός ενοποιημένου οικονομικού και πολιτικού σχεδιασμού υπό την καθοδήγηση μιας υπηρεσίας Δημόσιας Διπλωματίας σε επίπεδο υφυπουργείου.

Από την άλλη μεριά είναι χρήσιμο να εκπονηθούν εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα αντίστοιχα των επιτυχημένων αμερικανικών προγραμμάτων με προσανατολισμό τον ελληνικό πολιτισμό, αρχαίο και σύγχρονο και την ελληνική γλώσσα. Επίσης να εστιαστεί σε προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής ώστε να έρθει σε στενότερη επαφή με τις χώρες αυτές. Μία ακόμα μορφή που δύναται να αποκτήσει η πολιτική της δημόσιας διπλωματίας είναι ο

συντονισμένος προγραμματισμός ανταλλαγής μαθητών και φοιτητών και η ακαδημαϊκή συνεργασία με πανεπιστήμια χωρών στρατηγικού ενδιαφέροντος. Όμως πρέπει να τονίσουμε ότι τα εργαλεία της δημόσιας διπλωματίας μέσα από δράσεις δεν πρέπει να εκληφθεί ως μία αλόγιστη χρήση ανθρώπινων και υλικών πόρων μέσα από προγράμματα στρατηγικής επικοινωνίας ή πολιτιστικών προγραμμάτων. Αντιθέτως, προϋποτίθεται μια αξιόπιστη διαχείριση και προγραμματισμό που θα συμφωνεί απόλυτα με τον επιτελικό στρατηγικό σχεδιασμό. Με αυτόν τον τρόπο είναι προς το συμφέρον της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, οι καθορισμένες δράσεις να μην μείνουν μόνο σε εκστρατείες παντός είδους, ταξίδια και σε προγράμματα χωρίς ουσιαστική στόχευση και αμφίβολα αποτελέσματα, χωρίς την ελάχιστη ανάλυση κόστους-οφέλους της εκάστοτε δράσης.

Τέλος θα πρέπει να σημειώσουμε την αναγκαιότητα του εκσυγχρονισμού και της αναμόρφωσης των διπλωματικών και προξενικών αρχών διότι δεν θα μπορούν να διαχειριστούν νέα δεδομένα στο διπλωματικό σχεδιασμό και να αναλάβουν καινούριες ενέργειες και δραστηριότητες που δεν ευθυγραμμίζονται με τον σχεδιασμό της παραδοσιακής διπλωματίας. Επίσης οι τοπικές διπλωματικές αρχές θα πρέπει να στελεχωθούν από επαγγελματίες της δημόσιας διπλωματίας καλά καταρτισμένων ούτως ώστε να ανταπεξέλθουν σε καινούριες δραστηριότητες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Θα πρέπει να γίνει φανερό πλέον στην ελληνική πολιτική πραγματικότητα ότι η δημόσια διπλωματία συγκαταλέγεται διεθνώς στα εργαλεία άσκησης της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της διπλωματίας και της διεθνής πρακτικής. Η δημόσια διπλωματία έχει χρησιμοποιηθεί με ποικίλους τρόπους είτε για την προάσπιση και εξυπηρέτηση εθνικών συμφερόντων είτε για την φήμη και το κύρος της κάθε χώρας με τη δημιουργία θετικής εικόνας για αυτήν. Η Δημόσια Διπλωματία τίθεται σε ένα νέο πλαίσιο εφαρμογής της παγκόσμιας επικοινωνίας και συνδέεται με την κοινωνική επιρροή, την πειθώ και τις διεθνείς ανταλλαγές. Αποτελεί μια παγκόσμια διαδικασία επικοινωνίας με στόχο τα διεθνή ακροατήρια βασισμένη στην ανοιχτή επικοινωνία, τη πληροφορία και τον επηρεασμό της κοινής γνώμης μέσω των νέων μορφών επικοινωνίας.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να επισημάνουμε ότι η Ελλάδα μέσα από τη δίνη της δημοσιονομικής κρίσης και των εδώ και δεκαετίες θεσμικών και δομικών αδυναμιών που αντιμετωπίζει θα πρέπει να αναλογιστεί ότι πλέον είναι επιτακτική η ανάγκη ενός εξ ορθολογισμού των φορέων της ελληνικής διπλωματίας ενώ παράλληλα απαιτείται να συγκροτηθεί ένας στρατηγικός σχεδιασμός στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και γενικότερα στο ευρύ πλέγμα των διεθνών σχέσεων. Μεγαλύτερα οφέλη μπορούν να κομιστούν για την Ελλάδα μέσω της ανάπτυξης ενός καλά σχεδιασμένου και συντονισμένου στρατηγικού πλάνου εξωτερικής πολιτικής προσανατολισμού με έμφαση και επένδυση στον σημαντικό ρόλο του ως πόλου σταθερότητας καθώς και ως πυλώνα της ΕΕ και του ΝΑΤΟ στη Μεσόγειο, τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική. Για να γίνει αυτό, η Ελλάδα πρέπει να απομακρυνθεί από τη λογική της «ελληνικής ιδιαιτερότητας», να γίνει θετικό πρότυπο παρέχοντας ιδέες, πρωτοβουλίες και λύσεις σε παγκόσμια προβλήματα, αντί να εμφανίζεται μόνο ως κομητεία που έχει μόνο εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα. Η πρόκληση μπορεί να φανεί ανυπέρβλητη, αλλά δεν πρέπει να αγνοηθεί εάν η Ελλάδα επιθυμεί να βελτιώσει τη σημασία της, τον ρόλο και την επίδρασή της στο διεθνές σύστημα. Η ευημερία σε έναν πολυδιάστατο και ταραχώδη κόσμο απαιτεί από την Ελλάδα να αναπτύξει τις προοπτικές και τις δεξιότητες που μπορούν να αποκτηθούν μόνο από την έκθεση και την κατανόηση της σύγχρονης φύσης και ανάπτυξης των διεθνών σχέσεων.

Σε ένα διεθνές σύστημα ανταγωνιστικό και περίπλοκο, η Ελλάδα θα πρέπει επίσης να προσπαθήσει να ασκήσει Δημόσια Διπλωματία που να ενθαρρύνει και να αγκαλιάσει το διάλογο και την ανατροφοδότηση. Το παράδειγμα της ΕΕ και της κρίσης στη ζώνη του ευρώ είναι ενδεικτικό. Η Ελληνική κυβέρνηση στις διαπραγματεύσεις, σε διμερές ή πολυμερές επίπεδο, απέτυχε να προσφέρει σταθερότητα και λύσεις στο πρόβλημα. Επιπλέον, όταν

εξετάζουμε την αυξανόμενη αντίδραση όχι μόνο των ελληνικών, αλλά και των ξένων πολιτών, και των ΜΚΟ σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, στα επιβαλλόμενα και μη ρεαλιστικά μέτρα λιτότητας, η Ελλάδα θα πρέπει να εξετάσει σοβαρά να συμπληρώσει τις σχέσεις της με άλλες κυβερνήσεις με μια προσέγγιση δημόσιας διπλωματίας η οποία θα διευκολύνει τις διαδικασίες επικοινωνίας και συζήτησης μεταξύ κυβερνήσεων και ξένων πολιτών, με στόχο όχι μόνο την επικοινωνία επίσημων θέσεων, αλλά και την ακρόαση και απάντηση σε δυναμικά αντικρουόμενα επιχειρήματα και, σε ορισμένες περιπτώσεις να τις ενσωματώσει στις τελικές πολιτικές. Για αυτό το λόγο χρειάζεται πρωτίστως να αναπτύξει την Διεθνή Αναπτυξιακή Συνεργασία η οποία θα επιφέρει εξαιρετικά οφέλη στις διεθνείς σχέσεις της χώρας και θα επιτρέψει την καλύτερη δυνατή προώθηση των εθνικών στόχων της. Επομένως η ενίσχυση του ρόλου της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας κρίνεται από την παρούσα εργασία ως σημαντικό εργαλείο άσκησης της δημόσιας διπλωματίας με σαφή στόχευση την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της χώρας.

Από την άλλη μεριά θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμο για την ελληνική εξωτερική πολιτική, η σύσταση και δημιουργία μιας επιτελικής θέσης υφυπουργού δημόσιας διπλωματίας στα πρότυπα της δομής του αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών, όπου με μια θεσμική ενοποίηση των δομών και την ταυτόχρονη εποπτεία των οικονομικών και πολιτικών κατευθύνσεων που χρειάζονται για την άσκηση της δημόσιας διπλωματίας.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βλαχάκης Ν. (2009) «Δημόσια διπλωματία της Ελλάδας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Τουρκία» *Ελληνική, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*, τεύχος 16
2. Εδιάρογλου Ρ. και Χριστοφόρου Τρ, (2017) *Η Δημόσια Διπλωματία των μικρών και μεσαίων χωρών. Η περίπτωση της Ελλάδας*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, σ. 69-70
3. Ηρακλείδης Α. (2010) *Η ελληνοτουρκική σύγκρουση στο Αιγαίο: Imagined Enemies* (Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Palgrave) και Παναγιώτης Τσακώνας, (2010) *Η ατελής Διάσπαση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις: Πιάνοντας τη στρατηγική της κοινωνικοποίησης της Ελλάδας* (Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Palgrave)
4. Κολοβός, Κ. (2018). "Η Ψηφιακή Διπλωματία ως Παράγοντας Ισχύος: η Χρήση του Twitter στην Ελληνική και Τουρκική Εξωτερική Πολιτική με επίκεντρο το Κυπριακό." *Περιοδικό «Εθνική Φρουρά και Ιστορία»*, Τεύχος 40
5. Κυράδη, Π. (2017). *Η επίδραση της πολιτικής αστάθειας στην εικόνα μιας χώρας: η περίπτωση της Ελλάδας*, σ. 20-21
6. Μαρινόπουλος Α. (2014) «Οικονομική διπλωματία και Επιχειρηματικότητα», *Άρθρο Ναυτεμπορική*.
7. Μιχαλοπούλου Μ. (2012). *Η Εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής σε θέματα παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας*, *Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*, σ. 37-38.
8. Μπιτζούνη Α. και Χρήστου Ε. (2012). *Η Οπτική και οι Θεσμοί της Δημόσιας Διπλωματίας στην Ελλάδα. Προβλήματα και προοπτικές*, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*, σ. 61-64.
9. Nye, S. J (2005), *Ήπια Ισχύς: Το Μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα. σελ. 34, 43.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

10. Aday, S. and Livingston, S. (2008). *Taking the state out media relations theory: How transnational advocacy networks are changing the press state dynamic*. *Media, War and Conflict* 1 (1): 99 – 107.
11. Bisa, S. (2013). *Rebranding Greece: why nation branding matters*. *Exchange: The Journal of Public Diplomacy*
12. Batora, J. (2005). *Multistakeholder public diplomacy of small and medium-sized countries: Norway and Canada compared*. Paper presented to the International Conference on Multistakeholder Diplomacy, Mediterranean Diplomatic Academy, Malta, 11 – 13 February 2005
13. Castells, M. (2008). *The new public sphere: Global civil society, communication networks, and global governance*. *The annals of the American academy of Political and Social Science*, 616(1), 78-93.
14. Crysogelos A. (2017). *Greek Foreign Policy During the Eurozone Crisis*, *Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe*, Paper No 118, p 12.
15. Dizard W. (2001). *Digital Diplomacy. US Foreign Policy in the international age*, Praeger, p. 6-7.
16. Diamandouros, N. (1994). *Cultural Dualism and Political Change in Post-authoritarian Greece*. Madrid: Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Soicales. Working Paper 50.
17. Economides, S. (2005). *The Europeanisation of Greek foreign policy*. *West European Politics*, 471-491.

18. Eurodiaconia. (2012). *Briefing for Members: What is European Economic Governance*. Brussels: Eurodiaconia.
19. Featherstone, K. (2011). *The sovereign debt crisis and the EMU: A failing state within a skewed regime*. *Journal of Common Market Studies* 4 (2) : 193 – 217.
20. Fitzpatrick K. (2017). *Public Diplomacy and Public interest*, *Journal of Public interest communications*, p. 82-83
21. Frangonikolopoulos, C. (2012) *Strengthening Greek Public Diplomacy: Present Conduct and Future Potential*. *Discussion Papers in Diplomacy*, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', No. 124.
22. Frangonikolopoulos C.(β), (2012) *Public Diplomacy: How to think about improve Greece's 'neglected'*
23. Gregory B. (2015). *Mapping boundaries in diplomacy's public dimension*, *The Hague Journal of Diplomacy*, 11,1-25.
24. Heywood, A. (2011). *Global Politics*. London and New York: Palgrave Macmillan.
25. Hopkins A. (2015). *Government Public Relations, Public Diplomacy or Propaganda?*, *Article of Inquires Journal*, Vol. 7, No 03.
26. Mark S. (2009), *A Greater Role of Cultural Diplomacy*, *Netherlands Institute of International Relations*, σ. 15
27. Melissen, J. (ed.) (2005). *The New Public Diplomacy*. New York: Palgrave Macmillan, pp 21-22.
28. Stiglitz, J. (2010). *Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy*. New York: W.W. Norton.
29. Taylor P.M. (2003). *Munitions of the Mind: A History of Propaganda from the ancient world to the present day*, *Manchester University Press*, p. 6
30. Tuch H. (2010) *Communicating with the world* (New York: Public Affairs Publishing House, p. σ. 7.
31. Van Ham, P. (2010) *The Social Power of International Relations*. New York and London: Routledge.
32. Vaxevanidou M. (2016). *Public Diplomacy as a tool to change the image of a country in crisis*, *Journal of media critiques*, Vol 2, No 8, p 118
33. Walsh R. (2019). *2018 Comprehensive Annual Report on Public Diplomacy and International Broadcasting*, US ACPD, *Preview of the 2019 Report*.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ-ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Εθνικό Τυπογραφείο <http://www.et.gr/>

(112 Stat.,2681-776)

[https://books.google.gr/books?id=2SEk9j7L3qAC&pg=PA1072&lpg=PA1072&dq=\(112+Stat.,+2681-776&source=bl&ots=Ik-6Kc5XvT&sig=ACfU3U1uPYx31lfqqFEcHLD9mv6BIWPViv&hl=el&sa=X&ved=2ahUKEwjXiI30jdDkAhUhqxYKHckEAEUQ6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=\(112%20Stat.%2C%202681-776&f=false](https://books.google.gr/books?id=2SEk9j7L3qAC&pg=PA1072&lpg=PA1072&dq=(112+Stat.,+2681-776&source=bl&ots=Ik-6Kc5XvT&sig=ACfU3U1uPYx31lfqqFEcHLD9mv6BIWPViv&hl=el&sa=X&ved=2ahUKEwjXiI30jdDkAhUhqxYKHckEAEUQ6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=(112%20Stat.%2C%202681-776&f=false)

Under Secretary of Public Diplomacy and Public Affairs, <https://www.state.gov/>

https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20120629_research_discussionpaperindip_lomacy_124_frangonikolopoulos.pdf Christos A. Frangonikolopoulos discussion papers in diplomacy strengthening Greek public diplomacy present conduct and future potential